

**Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ
ΝΤΟΧΑ**

Αστεριάδης Νικόλαος

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής: Άγγελος Κότιος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2. Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	6
2.1 Τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του ΠΟΕ.....	6
2.2 Αρχές, κανόνες και πειθαρχίες του ΠΟΕ.....	9
2.3 Λοιπές λειτουργίες του ΠΟΕ.....	16
3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΕ (1994).....	17
4. Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΠΟΕ ΣΤΗ ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ (9-13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1996) ΩΣ ΠΡΟΘΑΛΑΜΟΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ DOHA.....	24
5. Ο ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΝΤΟΧΑ.....	38
5.1 Η έναρξη των διαπραγματεύσεων.....	38
5.2 Ο γύρος της Doha ως «γύρος της Ανάπτυξης».....	39
5.3 Τα θέματα των διαπραγματεύσεων	41
5.4 Στάση και θέσεις της ΕΕ έναντι του Γύρου της Doha.....	44
5.5 Η στάση των υπολοίπων χωρών μελών.....	50
6. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ DOHA.....	51
6.1 Cancun (2003).....	51
6.2 Γενεύη (2004).....	52
6.3 Χονγκ Κονγκ (2005).....	54
6.4 Γενεύη (2006).....	66

7. Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ (ΠΡΟΟΔΟΙ-ΑΔΙΕΞΟΔΑ)	67
8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΠΙΤΥΧΗ ΠΕΡΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	71

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, με καθοδήγηση των ΗΠΑ, αναλαμβάνεται πρωτοβουλία για μια συνολική ρύθμιση των διεθνών οικονομικών σχέσεων στη βάση των αρχών του πολυμερισμού, του κανόνα δικαίου, της μη διάκρισης και της εξειδίκευσης των νέων διεθνών οικονομικών οργανισμών. Οι τραυματικές εμπειρίες της περιόδου του μεσοπολέμου με τη διάδοση του μερκαντιλισμού, τις εμπορικές συγκρούσεις και τις ανταγωνιστικές υποτιμήσεις και γενικά με την αποσύνδεση της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης υπήρξαν καθοριστικές για την οργάνωση των μεταπολεμικών οικονομικών σχέσεων. Έγινε αντιληπτό ότι η ομαλή λειτουργία και ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου χρειάζεται τη διεθνή εμπορική πολιτική, δηλαδή ένα διακρατικό ρυθμιστικό πλαίσιο με κοινά αποδεκτές αρχές, κανόνες, μέτρα και διαδικασίες που δεσμεύουν τα συμβαλλόμενα μέρη (Tumliř 1983, Molsberger 2001). Η διεθνής εμπορική πολιτική και η συνεπαγόμενη διπλωματία δεν είναι όμως αυτοσκοπός, αλλά μέσο για επιδίωξη γενικών ή/και ειδικών στόχων. Έτσι, ένα διαφανές, σταθερό, προβλέψιμο και λειτουργικό διεθνές εμπορικό σύστημα είναι ένα δημόσιο αγαθό, δεδομένου ότι συμβάλλει στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και στην αποδοτική χρήση των πόρων, στην ολοκλήρωση των αγορών και στη διεθνή ανάπτυξη με οφέλη για όλα τα συμμετέχοντα μέρη. Επίσης, η προώθηση της ολοκλήρωσης των αγορών έχει και σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ειρηνική διευθέτηση πολιτικών και οικονομικών διαφορών και στη διεθνή πολιτική σταθερότητα.

Το διεθνές εμπορικό σύστημα της μεταπολεμικής περιόδου ασφαλώς δεν υπήρξε στατικό. Τα κράτη μέλη της διεθνούς οικονομίας κατέβαλαν προσπάθειες προσαρμογής του στα εκάστοτε νέα πραγματικά δεδομένα της διεθνούς οικονομίας και των διεθνών αγορών. Και αυτό γιατί μόνον μέσα από τη συνεχή προσαρμογή του δύναται το διεθνές εμπορικό σύστημα να επιτελέσει τις βασικές του λειτουργίες.

Στην σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης, η οποία χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών του κόσμου, τον εντεινόμενο εμπορικό ανταγωνισμό, τη διεθνοποίηση της παραγωγής, την ταχύτατη διάδοση των πληροφοριών, την ολοκλήρωση των αγορών κλπ., η ανάγκη για ύπαρξη ενός σταθερού θεσμικού εμπορικοπολιτικού πλαισίου έχει αυξηθεί.

Το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα μετεξελιίσσεται μέσω διαπραγματεύσεων. Οι διαπραγματεύσεις από την ίδρυση της GATT το 1947 μέχρι σήμερα λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο των λεγόμενων «γύρων». Από το 1947 μέχρι το 1994 διεξήχθησαν 8 γύροι. Από το 2001 μέχρι σήμερα «τρέχει» ο γύρος της Doha. Οι διάφοροι γύροι λαμβάνουν το όνομα τους είτε από την πόλη στην οποία οι υπουργοί των χωρών μελών δηλώνουν την έναρξη διαπραγματεύσεων είτε από τον ηγέτη μιας χώρας, ο οποίος ανέλαβε την πρωτοβουλία έναρξης. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται οι γύροι της GATT/ΠΟΕ.

Year	Place/name	Subjects covered	Countries
1947	Geneva	Tariffs	23
1949	Annecy	Tariffs	13
1951	Torquay	Tariffs	38
1956	Geneva	Tariffs	26
1960-1961	Geneva Dillon Round	Tariffs	26
1964-1967	Geneva Kennedy Round	Tariffs and anti-dumping measures	62
1973-1979	Geneva Tokyo Round	Tariffs, non-tariff measures, "framework" agreements	102
1986-1994	Geneva Uruguay Round	Tariffs, non-tariff measures, rules, services, intellectual property, dispute settlement, textiles, agriculture, creation of WTO, etc	123
2001-	Doha Round	Tariffs, non-tariff measures, rules, services, intellectual property, dispute settlement, textiles, agriculture, creation of WTO, etc	152

Πηγή: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση της εξέλιξης και των προοπτικών περάτωσης του τρέχοντος γύρου της Doha, που ξεκίνησε το 2001 στην πρωτεύουσα του Κατάρ και ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί, παρά τον αρχικά διακηρυγμένο στόχο για λήξη του γύρου το 2005.

Στην δεύτερη ενότητα της εργασίας επιχειρείται μια σύντομη περιγραφή της δομής, των κανόνων και των λειτουργιών του ΠΟΕ, ώστε να γίνει περισσότερο κατανοητή η εξέλιξη του Γύρου της Doha. Στη συνέχεια αξιολογείται η συνεισφορά του διεθνούς εμπορικού συστήματος στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της υπουργικής διάσκεψης της Σιγκαπούρης (1996), η οποία αποτέλεσε τη βάση για το νέο γύρο. Στο επίκεντρο της

πέμπτης ενότητας βρίσκονται το ιστορικό έναρξης του γύρου, οι στόχοι, οι θεματικές και οι θέσεις των βασικών δρώντων χωρών. Στην έκτη ενότητα γίνεται αποτίμηση των σημαντικότερων εξελίξεων και αποφάσεων του γύρου. Τέλος, η εργασία κλίνει με αξιολόγηση των αιτιών που προκάλεσαν καθυστέρηση στις διαπραγματεύσεις καθώς και με προτάσεις για την επιτυχή ολοκλήρωση του γύρου της Doha.

2. Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

2.1 Τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του ΠΟΕ

Ο ΠΟΕ σχηματίζει το θεσμικό πλαίσιο της συμφωνηθείσας παγκόσμιας εμπορικής τάξης. Διαθέτει ίδια όργανα με αποφασιστικές και διαχειριστικές αρμοδιότητες. Τα θεματικά πεδία δραστηριοποίησής του είναι η εποπτεία της ασκούμενης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των μελών του, η διευθέτηση των διαφορών, της προστασίας του περιβάλλοντος και της ειδικής (ευνοϊκής) μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων χωρών και ειδικά των φτωχότερων εξ αυτών. Τα πεδία ισχύος του περιλαμβάνουν το διεθνές εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Συνεπώς, αναπόσπαστα τμήματά του είναι η GATT και όλες οι επί μέρους συμφωνίες που έχουν υπογραφεί στο πλαίσιο της, η GATS με όλες τις τομεακές συμφωνίες της, καθώς και η συμφωνία για τα TRIPS. Εκτός των παραπάνω συμφωνιών που έχουν υπογραφεί από όλες τις χώρες μέλη του ΠΟΕ και για το λόγο αυτό λέγονται και πολυμερείς συμφωνίες στη δικαιοδοσία του Οργανισμού υπάγονται και οι λεγόμενες «ολιγομελείς συμφωνίες» οι οποίες υπογράφηκαν από περιορισμένο αριθμό κρατών και δεσμεύουν μόνο αυτά. Στις τελευταίες συγκαταλέγονται η Συμφωνία για τα πολιτικά αεροσκάφη, η Συμφωνία για τις δημόσιες αγορές και συμβάσεις καθώς και η Συμφωνία για το διεθνές εμπόριο προϊόντων βόειου κρέατος και γάλατος.

Τα ιδρυτικά μέλη του ΠΟΕ είναι τα πρώην συμβαλλόμενα μέρη της GATT 1947. Η ένταξη στον ΠΟΕ ενός νέου μέλους χρειάζεται τη θετική ψήφο των 2/3 των υφιστάμενων μελών του. Κάθε χώρα έχει το δικαίωμα εξόδου, έξι μήνες μετά την κατάθεση έγγραφης ανακοίνωσης. Χώρες μέλη των «ολιγομελών συμφωνιών» δύναται να εξέλθουν της συμφωνίας χωρίς να χάσουν την ιδιότητα του κράτους μέλους του ΠΟΕ. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο αριθμός των χωρών μελών του ΠΟΕ

αυξήθηκε σημαντικά. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην προσχώρηση των αναπτυσσόμενων χωρών καθώς και στην ένταξη των περισσότερων πρώην σοσιαλιστικών χωρών. Η ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση των κρατών σε συνδυασμό με την στροφή τους στην οικονομία της αγοράς και την απογοητευτική εμπειρία τους με την εγκαθίδρυση μιας νέας διεθνούς οικονομικής τάξης τις δεκαετίες του '60 και '70 συνέβαλαν επίσης καθοριστικά στην ένταξή τους στον ΠΟΕ. Να σημειωθεί ότι στις αρχές και στους κανόνες του ΠΟΕ υπάγεται σήμερα περισσότερο από το 85% του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών με αποτέλεσμα δικαίως ο Οργανισμός να φέρει το χαρακτηρισμό «Παγκόσμιος».

Όσον αφορά την οργάνωση και τα επιμέρους όργανά του δύναται να λεχθεί ότι ο ΠΟΕ ακολουθεί την παράδοση της GATT 1947 (Senti 2000, Jackson 1998). Έτσι, ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων είναι η Διάσκεψη των Υπουργών (Ministerial Conference) η οποία συνέρχεται κάθε δύο έτη. Το Γενικό Συμβούλιο (General Council) υποκαθιστά τη Διάσκεψη των Υπουργών και διεκπεραιώνει τις σημαντικές εργασίες του Οργανισμού κατά το διάστημα μεταξύ των τακτικών υπουργικών συνεδριάσεων. Είναι ανοικτό σε εκπροσώπους από όλα τα κράτη μέλη του Οργανισμού και συνεδριάζει άπαξ το μήνα. Θεωρείται το σημαντικότερο όργανο του ΠΟΕ. Ο Γενικός Διευθυντής (General Director) εκλέγεται από το συμβούλιο των υπουργών, έχει ως αποστολή την εκτέλεση των αποφάσεων της Υπουργικής Διάσκεψης και του Γενικού Συμβουλίου καθώς και τη διοίκηση του Οργανισμού. Η Γραμματεία του ΠΟΕ έχει ως βασικές ευθύνες την προπαρασκευή και διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων μεταξύ των μελών του, την παροχή συμβουλών προς τους εμπορικούς εταίρους, αναλύσεις και δημοσιεύσεις που αφορούν στην εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου, καθώς και την οργάνωση της διαδικασίας επίλυσης των διαφορών.

Ως προς τη λήψη αποφάσεων (Senti 2000, Schott and Watal 2000), ο ΠΟΕ είναι ο μόνος διεθνής οικονομικός οργανισμός με δεσμευτικούς για τα κράτη μέλη του κανόνες στον οποίο ισχύει η αρχή «μία χώρα μία ψήφος». Σε αντίθεση με άλλους οικονομικούς οργανισμούς δεν υπάρχει καμία στάθμιση των ψήφων με βάση τον πληθυσμό, την οικονομική ισχύ, τη συνεισφορά στον προϋπολογισμό ή άλλα κριτήρια. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκπροσωπεί τα κράτη μέλη της στον ΠΟΕ και τις αντιστοιχούν τόσες ψήφοι όσες είναι και τα μέλη της. Κάθε χώρα έχει το δικαίωμα υποβολής προτάσεων. Σε συνέχεια της παράδοσης της GATT 1947 οι αποφάσεις

στον ΠΟΕ λαμβάνονται κατά κανόνα με ομοφωνία των παρευρισκόμενων χωρών. Συγκεκριμένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων προβλέπονται μόνο σε πέντε περιπτώσεις, όπως είναι:

- Η αποδοχή ή μη αίτησης για ένταξη στον ΠΟΕ νέων μελών. Μετά την υποβολή της σχετικής αίτησης και τις διαπραγματεύσεις με τα κράτη μέλη του ΠΟΕ η τελική απόφαση λαμβάνεται με πλειοψηφία δύο τρίτων από τη Διάσκεψη των Υπουργών ή το Γενικό Συμβούλιο του Οργανισμού.
- Οι αποφάσεις που αφορούν στην ερμηνεία και εφαρμογή του περιεχομένου των συμφωνιών που λαμβάνονται μόνο από τη Διάσκεψη των Υπουργών και χρειάζονται τα τρία τέταρτα των ψήφων όλων των χωρών μελών του ΠΟΕ.
- Η απαλλαγή ενός μέλους από τις συμβατικές του υποχρεώσεις (αποδοχή εξαιρέσεως - waiver) για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα προκειμένου να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες. Η αποδοχή εξαιρέσεως είναι εφικτή εφόσον εγκριθεί από τα τρία τέταρτα των μελών του ΠΟΕ.
- Η τροποποίηση των Συμφωνιών. Προτάσεις για αλλαγή διατάξεων των Συμφωνιών δύνανται να υποβληθούν από κάθε κράτος μέλος που το επιθυμεί. Ακολουθεί η αξιολόγηση των επιπτώσεών τους στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των κρατών μελών του ΠΟΕ και εν συνεχεία γίνεται η αποδοχή ή η απόρριψή τους, εντός 90 ημερών. Αλλαγές που αναφέρονται σε κεντρικές αρχές (ρήτρα μάλλον ευνοούμενου κράτους, εθνική μεταχείριση) και διαδικασίες του ΠΟΕ χρειάζονται ομοφωνία, ενώ οι υπόλοιπες διατάξεις δύνανται να τροποποιηθούν με πλειοψηφία δύο τρίτων όλων των ψήφων. Οι τροποποιήσεις αυτές δεν δεσμεύουν τις χώρες που δεν ψήφισαν υπέρ των τροποποιήσεων. Σε αντίθεση όμως με την GATT 1947, στον ΠΟΕ οι χώρες αυτές δύνανται να αποπεμφθούν από τον Οργανισμό με πλειοψηφία τριών τετάρτων. Τροποποιήσεις διατάξεων των Συμφωνιών που δεν επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών λαμβάνονται με πλειοψηφία τριών τετάρτων και δεσμεύουν όμως το σύνολο των κρατών μελών του ΠΟΕ.

2.2 Αρχές, κανόνες και πειθαρχίες του ΠΟΕ

Πρόκειται για τις βασικές αρχές και διατάξεις που ίσχυαν στο σύστημα της GATT 1947 και υιοθετήθηκαν και στον ΠΟΕ. Χαρακτηριστικό των αρχών και διατάξεων αυτών είναι ότι ισχύουν σε όλες τις πολυμερείς συμφωνίες (GATT, GATS, TRIPS). Ειδικότερα, πρόκειται για τις θεμελιώδεις αρχές της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους, την αρχή της εθνικής μεταχείρισης, της αμοιβαιότητας στις διαπραγματεύσεις, της απαγόρευσης μη δασμολογικών εμποδίων, της ειδικής μεταχείρισης των οικονομικά αδυνάτων χωρών και της προστασίας του περιβάλλοντος. Οι ειδικές συμφωνίες περιέχουν ασφαλώς ειδικές διατάξεις και ρυθμίσεις οι οποίες όμως δεν είναι εφικτό να αναλυθούν στα πλαίσια αυτού του κειμένου (Senti 2000, Jackson 1998).

Καταρχήν όσον αφορά στις βασικές επιδιώξεις του ΠΟΕ διαπιστώνεται ότι ο βασικός στόχος δεν είναι το ελεύθερο εμπόριο, αλλά η σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου προκειμένου να επιτευχθούν υπέρτεροι στόχοι, όπως είναι η άνοδος του επιπέδου διαβίωσης, η πλήρης απασχόληση, η συνεχής αύξηση του πραγματικού εισοδήματος, η βέλτιστη χρήση παγκόσμιων πόρων, καθώς και η αύξηση της παραγωγής και του εμπορίου. Πρόκειται για τους ίδιους στόχους με την GATT 1947 με εξαίρεση την αναφορά στην χρήση των φυσικών πόρων. Το σύστημα της GATT 1947 δεν ανέφερε τη βέλτιστη χρήση των παγκόσμιων φυσικών πόρων αλλά την «πλήρη εκμετάλλευση». Όπως διαπιστώνεται, στην περίπτωση αυτή ο ΠΟΕ επιβεβαιώνει την υιοθέτηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης (Senti 1994).

Όσον αφορά στις αρχές του συστήματος, δεν είναι υπερβολή εάν λεχθεί ότι ο πυρήνας του είναι η αρχή της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους.

Τι σημαίνει όμως η αρχή αυτή; Το άρθρο I της GATT 1994, το άρθρο II της GATS και το άρθρο 4 των TRIPS αναφέρουν πως τα κράτη μέλη του ΠΟΕ υποχρεούνται να παραχωρούν τα ίδια πλεονεκτήματα και δικαιώματα που σχετίζονται με το εξωτερικό τους εμπόριο «ίδιων» αγαθών και υπηρεσιών ή την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων σε όλους τους εμπορικούς τους εταίρους μέλη του ΠΟΕ χωρίς καμία διάκριση. Με άλλα λόγια όλες οι χώρες μέλη του ΠΟΕ απολαμβάνουν αυτομάτως, αμέσως και άνευ όρων, δηλαδή χωρίς καμία πρόσθετη ειδική συμφωνία για παραχώρηση ανταλλαγμάτων την πλέον ευνοϊκή μεταχείριση που ένα κράτος

παραχωρεί προς ένα άλλο. Η αρχή αυτή καθιερώνει τη μη διάκριση μεταξύ των εμπορικών εταιρών του ΠΟΕ. Η εφαρμογή της αρχής αυτής προς τρίτες χώρες, μη μέλη του ΠΟΕ, επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών του.

Η εφαρμογή της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους εμφανίζει σημαντικά πλεονεκτήματα (Tumliir 1985a). Από οικονομικής απόψεως η μη διάκριση των αλλοδαπών επιχειρήσεων, αγαθών και υπηρεσιών δημιουργεί ίσους όρους ανταγωνισμού των ξένων παραγωγών στην εσωτερική αγορά κάθε χώρας μέλους με αποτέλεσμα να κυριαρχεί ο πλέον ανταγωνιστικός παραγωγός και να υποβοηθείται έτσι η αποτελεσματική διεθνής κατανομή των πόρων. Από διαπραγματευτικής απόψεως, η εφαρμογή της ως άνω ρήτρας αποτρέπει τα κράτη μέλη του ΠΟΕ να βρίσκονται σε συνεχείς διαπραγματεύσεις με όλους τους εμπορικούς τους εταίρους. Η πιο σημαντική όμως λειτουργία της ρήτρας αυτής είναι ότι παράγει σταθερότητα και διαφάνεια στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις. Ένας κόσμος στον οποίο κάθε χώρα θα μεταχειριζόταν διαφορετικά έκαστο των εμπορικών της εταίρων θα εμφάνιζε πάνω από 200 γεωγραφικά διαφοροποιημένα εθνικά εμπορικά καθεστάτα (ένα με κάθε χώρα), γεγονός που θα δημιουργούσε αδιαφάνεια και τεράστιο διαχειριστικό κόστος στις επιχειρήσεις, πέραν των τριβών και συγκρούσεων που συνεπάγεται κατά κανόνα η διακρίνουσα μεταχείριση των εταίρων. Συμπερασματικά, κρίνεται ότι η ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους αποτελεί την πλέον σημαντική εφεύρεση στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις. Είναι βέβαιο ότι η κατάργησή της θα προκαλούσε την κατάρρευση του παγκόσμιου εμπορίου.

Αυτό ισχύει παρά την ύπαρξη πολλών σημαντικών εξαιρέσεων από την αρχή αυτή (Senti 2000). Έτσι, για παράδειγμα, η μη εφαρμογή της επιτρέπεται από τον ΠΟΕ στην περίπτωση της δημιουργίας περιφερειακών εμπορικών ενώσεων (π.χ. ελεύθερη ζώνη εμπορίου, τελωνειακή ένωση, διασυνοριακών ζωνών ελεύθερου εμπορίου), καθώς και στην περίπτωση της παραχώρησης προτιμησιακής μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων χωρών. Επίσης, τα πλεονεκτήματα και τα δικαιώματα των «ολιγομελών συμφωνιών» ισχύουν μόνο για τα μέλη τους και όχι απεριόριστα προς όλα τα μέλη του ΠΟΕ. Οι παραπάνω εξαιρέσεις παρά τις όποιες ενστάσεις ήταν αναπόφευκτες. Αφενός γιατί δεν ήταν δυνατό ο ΠΟΕ να εμποδίσει ανεξάρτητα κράτη να αποφασίσουν την επίσπευση και εμβάθυνση της μεταξύ τους οικονομικής ολοκλήρωσης. Αφετέρου, η διάδοση της υπόθεσης της άνισης ανταλλαγής και των «νηπιακών δασμών» σε συνδυασμό με την επιθυμία των εμπορικά ισχυρών κρατών να ενσωματώσουν στο σύστημα τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες δεν ήταν δυνατό να

αποτρέψουν την προτιμησιακή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών ανεξαρτήτως της αναπτυξιακής σπουδαιότητας της εξαίρεσης αυτής.

Μια περαιτέρω βασική αρχή του συστήματος του ΠΟΕ είναι η αρχή της εθνικής μεταχείρισης (άρθρο III GATT, άρθρο XVII GATS και άρθρο 3 TRIPS), με την όποια επιδιώκεται η ίση μεταχείριση μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Με άλλα λόγια μετά την εισαγωγή του ένα προϊόν ή μια υπηρεσία θα πρέπει να έχει την ίδια μεταχείριση όπως τα αντίστοιχα ημεδαπά. Η εφαρμογή της αρχής αυτής διασφαλίζει τη μη διάκριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών αγαθών και υπηρεσιών (με εξαίρεση την επιβολή δασμών) και αποτελεί το συμπλήρωμα της ρήτηρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους με την οποία διασφαλίζεται η μη διάκριση των εμπορικών εταίρων. Η πλέον σημαντική συμβολή της αρχής αυτής είναι η διασφάλιση των αποτελεσμάτων της απελευθέρωσης του εξωτερικού εμπορίου μιας χώρας, δεδομένου ότι μια μείωση των εισαγωγικών δασμών ή της κατάργησης ποσοτικών περιορισμών θα μπορούσε να εξουδετερωθεί από μέτρα της εσωτερικής οικονομικής πολιτικής (π.χ. υψηλοί έμμεσοι φόροι στα εισαγόμενα). Η αρχή αυτή δεν ισχύει γενικώς στην περίπτωση των κρατικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Ισχύει μόνο μεταξύ των μελών της σχετικής σύμβασης του ΠΟΕ. Επίσης, η εφαρμογή της αρχής αυτής δεν απαγορεύει τη χορήγηση κρατικών επιδοτήσεων σε ημεδαπούς παραγωγούς. Τέλος, η εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης στην περίπτωση των TRIPS αποτελεί επακόλουθο των προηγούμενων διεθνών συμβάσεων (π.χ. Παρισιού και Βέρνης) και σημαίνει ότι η εθνική νομοθεσία για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας θα εφαρμόζεται αδιακρίτως της εθνικής ταυτότητας του οικονομικού υποκειμένου.

Μια περαιτέρω αρχή του συστήματος του ΠΟΕ είναι η αρχή της αμοιβαιότητας. Η αρχή αυτή έχει κυρίως πολιτικό χαρακτήρα και εφαρμόζεται στις εμπορικές διαπραγματεύσεις, όπου τα κράτη μέλη επιδιώκουν ένα όσο γίνεται πιο ισορροπημένο «δούναι και λαβείν». Η αρχή αυτή δεν έχει καμία νομική υπόσταση και ισχύ δεδομένου ότι από νομικής απόψεως υπερισχύει η αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους (Senti 1994).

Έτσι, σύμφωνα με το δίκαιο της GATT 1994 η αμοιβαιότητα ισχύει στην περίπτωση δασμολογικών διαπραγματεύσεων (άρθρο XXVII) και κατά τη λήψη έκτακτων μέτρων προστασίας (άρθρο XIX:3). Η αρχή αυτή σύμφωνα με το γράμμα της GATT

1994 δεν πρέπει να εφαρμόζεται στην περίπτωση των αναπτυσσόμενων χωρών οι οποίες τυγχάνουν ευνοϊκής μεταχείρισης.

Ανάλογες είναι και οι απαιτήσεις του άρθρου XIX της GATS. Σύμφωνα με αυτό οι διαπραγματεύσεις για άνοιγμα των αγορών των υπηρεσιών θα πρέπει να οδηγούν σε αμοιβαία επωφελή αποτελέσματα και να εγγυώνται την ισορροπία μεταξύ υποχρεώσεων και δικαιωμάτων. Και εδώ ισχύει η εξαίρεση των οικονομικά ασθενέστερων κρατών μελών. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 7 των TRIPS η ενίσχυση των τεχνικών καινοτομιών και η διάδοσή τους θα πρέπει να είναι επ' αμοιβαία ωφελεία των κρατών μελών του ΠΟΕ.

Η αρχή της αμοιβαιότητας έχει υποστεί συχνά κριτική λόγω της σύνδεσής της με την εμποροκρατική αντίληψη ότι το άνοιγμα της αγοράς μιας χώρας έχει κόστος και αποτελεί παραχώρηση έναντι άλλων (Hoekman and Kosteckí 1995). Η οικονομική θεωρία αλλά και εμπειρία έχουν όμως δείξει ότι ακόμη και το μονομερές άνοιγμα της αγοράς μιας χώρας έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού συμβάλλει στην ανάπτυξη και στην αύξηση της συνολικής ευημερίας μιας χώρας και υπερτερεί του προστατευτισμού. Με άλλα λόγια η απελευθέρωση του εμπορίου μιας χώρας δεν είναι παραχώρηση προς τρίτους αλλά μια πολιτική με οφέλη πρώτα για την ίδια τη χώρα που το επιχειρεί. Παρόλα αυτά υπάρχουν μια σειρά από επιχειρήματα που αιτιολογούν την ύπαρξη της αρχής αυτής όπως (Senti 1994):

- Το άνοιγμα της αγοράς μιας χώρας δύναται να επηρεάσει αρνητικά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της και να προκληθούν πιέσεις στην αγορά εργασίας λόγω της αύξησης της εισαγωγικής διείσδυσης σε ορισμένους κλάδους. Η εξισορρόπηση αυτών των τάσεων δύναται να επιτευχθεί μέσω του ανοίγματος των αγορών των επωφελομένων χωρών.
- Οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα με εσωστρεφή προσανατολισμό κατά κανόνα αντιδρούν στην απελευθέρωση του εμπορίου ορισμένων κλάδων δεδομένου ότι αυξάνεται ο εξωτερικός ανταγωνισμός. Από την άλλη υπάρχουν οργανωμένα συμφέροντα με εξωστρεφή (εξαγωγικό) προσανατολισμό τα οποία επιθυμούν το άνοιγμα των ξένων αγορών. Η ικανοποίηση των τελευταίων λειτουργεί συχνά ως αντίβαρο έναντι των πρώτων.

- Σε δημοκρατικές χώρες οι εμπορικές αντιπροσωπείες και οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να εμφανίζουν τα αποτελέσματα των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων ως απόλυτη επιτυχία και ότι η συγκεκριμένη χώρα έλαβε περισσότερα από ότι έδωσε. Η θέση αυτή δεν προβάλλεται μόνο στην δημόσια γνώμη αλλά και στο εθνικά κοινοβούλια τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις καλούνται να κυρώσουν τη συμφωνία.

Μια περαιτέρω αρχή του ΠΟΕ συνιστά η απαγόρευση των πάσης φύσεως μη δασμολογικών εμποδίων και η σταδιακή, μέσω διαπραγματεύσεων μείωση των δασμών.

Τα άρθρα III, VIII και XI της GATT απαιτούν την κατάργηση όλων των μη δασμολογικών εμποδίων λόγω του έντονου προστατευτικού χαρακτήρα τους, της μη συμβατότητάς τους με τους μηχανισμούς της αγοράς και της έλλειψης διαφάνειας τόσο στην εφαρμογή τους όσο και στην εκτίμηση των αρνητικών επιπτώσεών τους. Η γενική απαγόρευση των μη δασμολογικών εμπορικών εμποδίων σημαίνει ότι η κατάργησή τους δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγματεύσεων επί τη βάση της αμοιβαιότητας. Το πρόβλημα με τους εν λόγω περιορισμούς είναι η μεγάλη ετερογένεια και η υψηλή μεταβλητότητά τους. Έτσι, για παράδειγμα, η μείωση των δασμών προκάλεσε κατά τη δεκαετία του '60 και '70 τη διάδοση άλλων εμποδίων όπως π.χ. οι επιδοτήσεις, οι διακρίνουσες υπέρ των ημεδαπών επιχειρήσεων κρατικές αγορές, η εφαρμογή εθνικών τεχνικών προδιαγραφών και διοικητικών πρακτικών σε βάρος των εισαγωγών κ.λπ. Η υπαγωγή στις πειθαρχίες της GATT των εμποδίων αυτών κατά το γύρο του Τόκιο (1973-1979) προκάλεσε τη γένεση νέων προστατευτικών πρακτικών, όπως π.χ. τους λεγόμενους «αυτοπεριορισμούς των εξαγωγών» (“voluntary export restraint agreements” και “orderly market agreements”) ως αδιαφανές ή γκρίζο μέτρο προστατευτισμού, το οποίο με τη σειρά του απαγορεύτηκε ρητά κατά το γύρο της Ουρουγουάης.

Το μόνο μέτρο προστατευτισμού το οποίο ρητά επιτρέπεται από την GATT είναι οι δασμοί. Σε σχέση με τους μη δασμολογικούς περιορισμούς οι δασμοί είναι διαφανείς, εύκολοι στη διαχείριση και σχετικά συμβατοί με τους μηχανισμούς της αγοράς (εκτός των περιπτώσεων που είναι τόσο υψηλοί ώστε να καθίστανται απαγορευτικοί).

Επειδή όμως και οι δασμοί αποτελούν εμπορικό εμπόδιο, το άρθρο XXVIII της GATT αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα των διαπραγματεύσεων για τη συνεχή μείωσή τους. Πράγματι, ο μέσος δασμός για βιομηχανικά προϊόντα, ο οποίος τη δεκαετία του

’50 βρίσκονταν περίπου στο 50%, μετά το γύρο της Ουρουγουάης μειώθηκε στο 3,9%. Πολλά βιομηχανικά προϊόντα εισάγονται πλέον στις ανεπτυγμένες χώρες του ΠΟΕ χωρίς ή με πολύ χαμηλούς δασμούς. Αντιθέτως, σχετικά υψηλοί είναι ακόμη οι δασμοί για αγαθά εντάσεων εργασίας (π.χ. ενδύματα, είδη δέρματος) καθώς και για τα επεξεργασμένα και νωπά αγροτικά προϊόντα. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική δεν είναι μόνο η μείωση των δασμών, αλλά και η κατάθεση δεσμευτικών δασμολογικών καταλόγων στον ΠΟΕ. Η κατάθεση αυτών των καταλόγων σημαίνει το «δέσιμο» των δασμών. «Δεμένοι» δασμοί δύνανται να μειωθούν μονομερώς ή στο πλαίσιο των γύρων του ΠΟΕ. Αντιθέτως, η αύξησή τους δεν είναι επιτρεπτή χωρίς την παραχώρηση ανταλλαγμάτων στα θιγόμενα κράτη μέλη. Οι δασμοί των βιομηχανικών χωρών είναι κατά 100% δεμένοι. Μεγάλη αύξηση παρουσίασαν τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά δέσμευσης των δασμών των αναπτυσσόμενων χωρών. Το δέσιμο όμως των δασμών γίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από τους πραγματικά εφαρμοζόμενους δασμούς με αποτέλεσμα να μπορούν να τους αυξάνουν όταν το επιθυμούν χωρίς να ενημερώνουν τον ΠΟΕ και τους εμπορικούς τους εταίρους. Από πρακτικής απόψεως το «δέσιμο» των δασμών είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι συμβάλλει στη σταθερότητα και προβλεψιμότητα του επιπέδου προστασίας κάθε χώρας. Επίσης, συμβάλλει στην αποφυγή εμπορικών συγκρούσεων και μιας ενδεχόμενης κλιμάκωσης του προστατευτισμού.

Το 1948, το έτος που τέθηκε σε ισχύ η GATT, από τα 23 μέλη της Συμφωνίας μόνο 10 ήταν οικονομικά ασθενείς χώρες. Έκτοτε ο αριθμός των αναπτυσσόμενων χωρών αυξήθηκε σημαντικά. Στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης τα δύο τρίτα των χωρών ήταν αναπτυσσόμενες και μόνο το ένα τρίτο ανεπτυγμένες. Σήμερα από τις 146 χώρες μέλη του ΠΟΕ μόνο οι 35 μπορούν να θεωρηθούν ως οικονομικά ανεπτυγμένες. Από την άλλη, πάνω από το 80% του παγκόσμιου εμπορίου αντιστοιχεί σε αυτή τη μειοψηφία των βιομηχανικών χωρών.

Η αριθμητική αύξηση των οικονομικά ασθενέστερων χωρών μελών του διεθνούς εμπορικού συστήματος δεν άφησε ανεπηρέαστο το θεσμικό του οικοδόμημα (Srinivasan 1999). Έτσι, η έκθεση της Επιτροπής Haberler (Haberler-Report) στα τέλη της δεκαετίας του ’50 οδήγησε το 1966 στη διεύρυνση της GATT με ένα νέο Τμήμα (τμήμα IV) με τον τίτλο «Εμπόριο και Ανάπτυξη» (Hudec 1987). Το τμήμα αυτό αναφέρεται σε γενικούς στόχους και αρχές αναφορικά με την ανάπτυξη των οικονομικά ασθενέστερων χωρών του Τρίτου Κόσμου και προβλέπει μόνο μία

εξαίρεση από τις αρχές και τους κανόνες της GATT. Η εξαίρεση αυτή είναι η εγκατάλειψη της αρχής της αμοιβαιότητας από την πλευρά των βιομηχανικών χωρών έναντι των αναπτυσσόμενων εταίρων τους. Με άλλα λόγια το άνοιγμα των αγορών των βιομηχανικών χωρών δεν συνδέεται με το αντίστοιχο άνοιγμα των φτωχών χωρών. Οι αναπτυσσόμενες χώρες διεκδίκησαν όμως και πέτυχαν στο Γύρο του Τόκιο τη δυνατότητα να τους χορηγούνται εμπορικές προτιμήσεις και να απολαμβάνουν από τις βιομηχανικές χώρες μια διαφοροποιημένη και ευνοϊκότερη μεταχείριση (υιοθέτηση της λεγόμενης Enabling Clause το 1979) σύμφωνα με το παραδοσιακό τους αίτημα «ίση μεταχείριση άνισα αναπτυγμένων χωρών προκαλεί άνισα αποτελέσματα». Αναλυτικότερα το θεσμικό πλαίσιο του ΠΟΕ επιτρέπει τις εξής εξαιρέσεις (Senti 2000, Jackson 1998):

- Εξαιρέσεις από τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους στην περίπτωση που οι βιομηχανικές χώρες μειώνουν ή καταργούν δασμούς ή άλλα εμπόδια για εισαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες.
- Δυνατότητα εξαίρεσης από την αρχή της εθνικής μεταχείρισης προκειμένου να ληφθούν μέτρα προστασίας πέρα από τους δασμούς ή στήριξης της εθνικής τους οικονομίας. Η εξαίρεση αυτή απαιτεί την έγκριση των άλλων εταίρων.
- Δυνατότητα αύξησης των «δεμένων» δασμών κατά βούληση και χωρίς την έγκριση των άλλων κρατών μελών του ΠΟΕ.
- Κατάργηση της αρχής της αμοιβαιότητας κατά τις διαπραγματεύσεις μεταξύ πλουσίων και των πλέον φτωχών χωρών του Τρίτου κόσμου. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται προοδευτικά ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας.
- Ειδικό καθεστώς (εξαιρέσεις και μεγαλύτερες μεταβατικές περίοδοι) στις ειδικές συμφωνίες (π.χ. συμφωνία για τις επιδοτήσεις, για το αντιντάμπινγκ, για τα αγροτικά, για τις υπηρεσίες) καθώς και υποχρέωση παροχής χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προκειμένου οι αναπτυσσόμενες χώρες να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις των ρυθμίσεων του ΠΟΕ (π.χ. φυτο-υγειονομικοί έλεγχοι, προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας).

Παρά τις παραπάνω εξαιρέσεις και όπως θα συζητηθεί κατωτέρω η διαμάχη μεταξύ Βορρά – Νότου εξακολουθεί να επιβαρύνει τη λειτουργία του Οργανισμού, όπως δείχνει και η μέχρι τώρα πορεία των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ντόχα (Panagariya 2002).

Το σύστημα της GATT 1947 δεν περιέχει κανόνες και μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής (Senti 1994, Molsberger 2001). Το άρθρο XX προβλέπει όμως ως εξαίρεση από τις βασικές αρχές του τη δυνατότητα λήψης μέτρων για την προστασία της ζωής και της υγείας ανθρώπων, ζώων και φυτών, καθώς και μέτρων για τη διατήρηση εξαντλήσιμων φυσικών θησαυρών. Η ανεπάρκεια του θεσμικού πλαισίου της GATT για την προστασία του περιβάλλοντος έγινε ιδιαίτερα αισθητή από τις πολυάριθμες υποθέσεις που απασχόλησαν τις επιτροπές (panels) επίλυσης διαφορών. Για παράδειγμα, πολύ συχνά ορισμένες χώρες εμποδίζουν τις εισαγωγές κάποιων αγαθών (π.χ. ψαριών) επειδή θεωρούνται ως «απειλούμενα με εξαφάνιση» ή επειδή οι χώρες εξαγωγής δεν εφαρμόζουν μέτρα προστασίας (Laird 2001).

Με το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ουρουγουάης (1994) φαίνεται πως το διεθνές εμπορικό σύστημα αρχίζει να «πρασινίζει» (Senti 2000). Αναφορές για το περιβάλλον έχουμε στο προοίμιο του ΠΟΕ («βέλτιστη χρήση των παγκόσμιων πόρων» σύμφωνα με το δόγμα της αειφόρου ανάπτυξης), στη Συμφωνία για τα αγροτικά (επιτρεπόμενες κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος του Παραρτήματος 2), στη Συμφωνία για τα υγειονομικά και φυτο-υγειονομικά μέτρα (άρθρο 6 «Διατήρηση ζωνών προστασίας»), στη Συμφωνία για τα τεχνικά εμπορικά εμπόδια (άρθρο 2 «Επιτρεπόμενες εξαιρέσεις για την προστασία του περιβάλλοντος») και στη Συμφωνία για τις επιδοτήσεις (άρθρο 8.2c «Επιδοτήσεις για αντιμετώπιση περιβαλλοντικών αναγκών»).

Μετά το γύρο της Ουρουγουάης ξεκίνησε μια έντονη συζήτηση για τη σχέση μεταξύ του διεθνούς εμπορικού συστήματος και της προστασίας του περιβάλλοντος (Molsberger 2001, Kelly 2003). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ενσωματωθεί το ζήτημα αυτό στην ατζέντα του γύρου της Ντόχα (βλέπε αναλυτικά στα παρακάτω).

2.3 Λοιπές λειτουργίες του ΠΟΕ

Εκτός από το να προσφέρει γενικούς και ειδικούς δεσμευτικούς κανόνες που διέπουν την εμπορική πολιτική των κρατών μελών του, και οι οποίοι παρουσιάστηκαν παραπάνω, ο ΠΟΕ επιτελεί και άλλες λειτουργίες (Senti 1994, Siebert 1998, Molsberger 2001) όπως:

- να προσφέρει ένα φόρουμ για διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις, και
- να συμβάλει στην ειρηνική διεθνήτηση των διαφορών.

Στα παρακάτω επιχειρείται μία σύντομη παρουσίαση και αξιολόγηση των ως άνω λειτουργιών του ΠΟΕ.

Η μείωση των εμπορικών εμποδίων, η τροποποίηση καθώς και η διεύρυνση των κανόνων και πειθαρχιών του διεθνούς εμπορικού συστήματος επιτυγχάνεται μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ ανεξαρτήτων χωρών. Όπως στην περίπτωση της GATT 1947 έτσι και ο ΠΟΕ 1995 προσφέρει το κατάλληλο βήμα για την εκκίνηση, διεξαγωγή και περάτωση αυτών των διαπραγματεύσεων (Senti 2002, Blackhurst 1997). Οι διαπραγματεύσεις αυτές είναι κατά κανόνα χρονοβόρες και για το λόγο αυτό ονομάζονται «γύροι». Διεξάγονται στη Γενεύη από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών αλλά παίρνουν το όνομα τους συνήθως από την πόλη όπου έγινε η διάσκεψη και δήλωση έναρξής τους.

Το σύστημα του ΠΟΕ δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με το πότε θα ξεκινήσει ένας νέος γύρος διαπραγματεύσεων, πότε θα τερματισθεί, ποια θα είναι τα θέματα, ποιες οι επιτροπές κλπ. Επίσης, ο ΠΟΕ ως οργανισμός δεν παρεμβαίνει στις διαπραγματεύσεις. Προσφέρει απλώς τις απαραίτητες υποδομές, την τεχνική, γραμματειακή και επιστημονική στήριξη. Τα κράτη μέλη του είναι αποκλειστικά αρμόδια να λάβουν όλες τις σχετικές αποφάσεις.

Όπως έδειξε η μέχρι τώρα εμπειρία όλα τα βασικά άλματα του συστήματος επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο διαπραγματευτικών γύρων. Επίσης, παρατηρείται ότι ο χρόνος διεξαγωγής τους έχει επιμηκυνθεί σημαντικά. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση του αριθμού των μελών του καθώς και στα θέματα διαπραγμάτευσης. Για παράδειγμα, μέχρι και το γύρο του Κέννεντυ οι διαπραγματεύσεις διεξάγονταν μεταξύ μιας μικρής ομάδας ανεπτυγμένων χωρών και αφορούσε σχεδόν αποκλειστικά στο ζήτημα της μείωσης των δασμών μέσα από αμοιβαίες παραχωρήσεις. Το αποτέλεσμα ίσχυε αυτομάτως στη βάση της αρχής του μάλλον ευνοουμένου κράτους και στα συμβαλλόμενα μέρη τα οποία δεν συμμετείχαν ενεργά στις διαπραγματεύσεις και βέβαια δεν προσέφεραν καταλόγους με δασμολογικές μειώσεις (free riders). Η κατάσταση άλλαξε κατά το γύρο του Τόκιο ο οποίος διήρκεσε έξι έτη (Winham 1986). Και αυτό επειδή για πρώτη φορά στις διαπραγματεύσεις συμπεριλήφθηκαν πολύπλοκα θέματα (π.χ. τεχνικές προδιαγραφές, διοικητικές πρακτικές, κρατικές αγορές και συμβάσεις, κρατικές ενισχύσεις, αντιντάμπινγκ) τα οποία δεν ανήκαν στα κλασσικά μέτρα της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής, αλλά σε τομείς της εσωτερικής

οικονομικής πολιτικής. Η όποια πολυμερής θεσμική ρύθμιση των θεμάτων αυτών θα οδηγούσε σε μείωση της οικονομικοπολιτικής ανεξαρτησίας των συμβαλλομένων κρατών. Αυτός ήταν και ένας βασικός λόγος που πολλές χώρες δεν υπέγραψαν τις επί μέρους συμφωνίες (τους λεγόμενους κώδικες). Επιπροσθέτως, οι δεσμεύσεις σε σημαντικά πεδία της εσωτερικής οικονομικής πολιτικής ίσχυαν μόνο για τα συμβαλλόμενα μέρη κατά παράβαση της αρχής της αυτόματης και άνευ όρων εφαρμογής της ρήτρας του μάλλον ευνοουμένου κράτους. Έτσι, ο γύρος αυτός οδήγησε σε έναν κατακερματισμό του διεθνούς εμπορικού συστήματος.

Ο γύρος της Ουρουγουάης διήρκεσε επτά έτη λόγω της μεγάλης αύξησης των συμμετεχουσών χωρών, αλλά και λόγω της νέας διεύρυνσης των θεμάτων (π.χ. αγροτικά, διεθνές εμπόριο υπηρεσιών, προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, διεθνείς επενδύσεις). Επίσης, για πρώτη φορά οι διαπραγματεύσεις δεν διεξήχθησαν μεταξύ μιας μικρής ομάδας ανεπτυγμένων χωρών (π.χ. ΗΠΑ, ΕΕ, Ιαπωνία, Καναδάς, Αυστραλία, Ελβετία). Λόγω της υφής ορισμένων θεμάτων οι διαπραγματεύσεις διεξάγονταν μεταξύ του αναπτυγμένου Βορρά και του αναπτυσσόμενου Νότου. Για παράδειγμα οι χώρες του Νότου είχαν ως βασικό αίτημα το άνοιγμα των αγορών του Βορρά για τα βασικά εξαγωγίμα προϊόντα τους, όπως τα αγροτικά και τα κλωστοϋφαντουργικά, ενώ οι χώρες του Βορρά είχαν ως ένα βασικό αίτημα την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής, εμπορικής και πνευματικής ιδιοκτησίας των επιχειρήσεών τους από τις χώρες του Νότου.

Αυτές οι σημαντικές αλλαγές στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων οδήγησε στο λεγόμενο «single package approach», που σήμαινε ότι όλες οι συμφωνίες του γύρου (με εξαίρεση τη συμφωνία για τις κρατικές αγορές, καθώς και τις ειδικές συμφωνίες για το βόειο κρέας, τα γαλακτοκομικά και τα πολιτικά αεροσκάφη) έπρεπε να υπογραφούν από όλες τις χώρες μέλη του νέου οργανισμού, ώστε να μειωθεί στο ελάχιστο η «GATT á la carte» (Senti 1994, Molsberger 2001).

Η αύξηση και αναβάθμιση των κρατών μελών του ΠΟΕ που προέρχονται από το φτωχό Νότο, καθώς και η πολυπλοκότητα των θεμάτων συνεχίστηκε και στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις του γύρου της Ντόχα, όπως αναλυτικότερα θα συζητηθεί στα κατωτέρω.

Η σημαντική διάβρωση των κανόνων και πειθαρχιών της GATT από τη διάδοση του νεο-προστατευτισμού, κυρίως μετά τα μέσα της δεκαετίας του '70 κατέδειξε τη μεγάλη σημασία της συνεπούς εφαρμογής του διεθνούς εμπορικού δικαίου (Tumlin 1985b, Jackson 1998). Στο σύστημα της GATT 1947 (άρθρα XXII και XXIII)

προβλέπονταν ένας μηχανισμός για τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών (Στάγκος 1991). Ο μηχανισμός αυτός αποδείχθηκε όμως αναποτελεσματικός, επειδή υπήρξε πολύ χρονοβόρος και επειδή οι αποφάσεις για σύσταση και σύνθεση της επιτροπής επίλυσης της διαφοράς (panel), καθώς και η αποδοχή των αποφάσεών της προϋπέθεταν την συναίνεση όλων των χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της «εναγόμενης». Για το λόγο αυτό τα συμβαλλόμενα μέρη όρισαν τη βελτίωση των μηχανισμών εφαρμογής των κανόνων ως έναν από τους κεντρικούς στόχους του γύρου της Ουρουγουάης. Ως αποτέλεσμα, σήμερα ο ΠΟΕ διαθέτει δύο πιο αποτελεσματικούς μηχανισμούς τήρησης και εφαρμογής του δικαίου του, όπως ο νέος μηχανισμός επίλυσης διαφορών και η επισκόπηση της εμπορικής πολιτικής.

Οι βελτιώσεις του μηχανισμού επίλυσης διαφορών, όπως αποτυπώνονται στη σχετική Συμφωνία (Dispute Settlement Understanding, DSU), αναφέρονται σε πέντε βασικά σημεία. Πρώτον, η συμφωνία για τη διευθέτηση των διαφορών αναγνωρίζεται πλέον ρητά στον ΠΟΕ ως κεντρικό στοιχείο επίτευξης της «ασφάλειας και προβλεψιμότητας» του πολυμερούς εμπορικού συστήματος (άρθρο 3.2 της Συμφωνίας). Δεύτερον, συστήνεται στο πλαίσιο του Γενικού Συμβουλίου του ΠΟΕ ένα μόνιμο Όργανο Διευθέτησης Διαφορών (Dispute Settlement Body, DSB) καθώς και ένα Όργανο Εφέσεων (Appellate Body). Τρίτον, ορίζονται με σαφήνεια τα επί μέρους βήματα της διαδικασίας και τίθενται χρονικά όρια. Έτσι, η περάτωση της διαδικασίας δεν μπορεί να υπερβεί του εννέα μήνες και με έφεση τους δώδεκα. Τέταρτον, οι εισηγήσεις των Panels (κατά κανόνα τριμελείς επιτροπές ειδικών εμπειρογνομόνων που προέρχονται από μη εμπλεκόμενες χώρες) προς το Όργανο Διευθέτησης Διαφορών (ΟΔΔ) θεωρούνται ως αποδεκτές εφόσον το ΟΔΔ δεν τις απέρριψε ομοφώνως και εφόσον καμία από τις ενδιαφερόμενες χώρες δεν άσκησε το δικαίωμα της έφεσης. Ομοίως, οι εισηγήσεις της επταμελούς επιτροπής που επανεξετάζει την υπόθεση θεωρούνται ως ισχύουσες σε περίπτωση μη ομόφωνης απόρριψής τους από το ΟΔΔ. Πέμπτον, το ΟΔΔ εποπτεύει την εφαρμογή των αποφάσεων και σε περίπτωση μη αποκατάστασης της νομιμότητας δύναται μετά από αίτημα της θιγόμενης χώρας να εγκρίνει τη λήψη αντιποίνων προς αποκατάσταση της βλάβης.

Για μια πιο αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων και πειθαρχιών του συστήματος, μετά το γύρο της Ουρουγουάης ο ΠΟΕ διαθέτει και έναν μηχανισμό (Trade Policy

Review Mechanism) για την εποπτεία της ασκούμενης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των κρατών μελών του (Jackson 1998). Έτσι, εκπονούνται περιοδικές εκθέσεις με συχνότητα ανάλογη του ποσοστού στο διεθνές εμπόριο κάθε χώρας ή εμπορικού μπλοκ (κάθε 2 χρόνια για τις τέσσερις μεγάλες εμπορικές δυνάμεις, κάθε 4 για τις επόμενες δεκαέξι και κάθε 6 για τις υπόλοιπες). Οι εκθέσεις αυτές συζητούνται και σχολιάζονται πρώτα από το αντίστοιχο Όργανο (Trade Policy Review Body) και εν συνεχεία από τη Διάσκεψη των Υπουργών. Η ανοικτή συζήτηση και δημοσιοποίηση των εκθέσεων ασκεί εμμέσως μία πίεση στα κράτη μέλη για προσαρμογή της εξωτερικής εμπορικής τους πολιτικής στις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΕ (1994)

Το σύστημα της GATT, που εγκαθιδρύθηκε το 1947, δεν υπήρξε άκαμπτο και στατικό. Αντιθέτως, έδειξε μια μοναδική ευελιξία και προσαρμοστικότητα τόσο ως προς την γεωγραφική όσο και θεματική διεύρυνσή του. Καθοριστικές για τις διαδοχικές διευρύνσεις και προσαρμογές του συστήματος ήταν οι εμπορικές διαπραγματεύσεις, οι λεγόμενοι γύροι. Έτσι, ο αριθμός των μελών αυξάνονταν συνεχώς. Τα 23 συμβαλλόμενα μέλη του 1947 έγιναν 123 το 1994 (πριν την ίδρυση του ΠΟΕ), ενώ σήμερα ο αριθμός των κρατών μελών του ΠΟΕ ανέρχεται σε 146 με πολλές υπονηφίες χώρες να βρίσκονται στο θάλαμο αναμονής. Με το πέρασμα του χρόνου άλλαζε και η εμπορική «ατζέντα». Τις δύο πρώτες δεκαετίες της λειτουργίας του έλαβαν χώρα έξι γύροι διαπραγματεύσεων με κύρια θέματα τη μείωση των δασμών και την αποδοχή νέων μελών. Η μόνη σημαντική καταστατική αλλαγή στο διάστημα αυτό υπήρξε η υιοθέτηση του Τμήματος IV της GATT (1966) που αφορούσε στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά των αναπτυσσόμενων χωρών (Hudec 1987). Από τις αρχές του '70 και μετά τη σημαντική μείωση των δασμών το ενδιαφέρον των συμβαλλόμενων μερών στράφηκε στα μη δασμολογικά εμπόδια του διεθνούς εμπορίου, καθώς και σε μια σειρά από εσωτερικές πολιτικές που επηρέαζαν το εξωτερικό εμπόριο. Έτσι, στο πλαίσιο του γύρου του Τόκιο (1973-1979) υιοθετήθηκαν για πρώτη φορά οι λεγόμενοι κωδικοί, δηλαδή οι συμφωνίες για τη

ρύθμιση ζητημάτων όπως οι ποσοτικοί περιορισμοί, το ντάμπινγκ και οι επιδοτήσεις, οι τεχνικές προδιαγραφές, οι δημόσιες αγορές και συμβάσεις κ.ά. (Winham 1986). Η μετεξέλιξη του συστήματος της GATT συνεχίστηκε και στον όγδοο γύρο της Ουρουγουάης (1986-1993) με την ενσωμάτωση στο σύστημα κανόνων και πειθαρχιών της GATT του διεθνούς εμπορίου αγροτικών και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, τη δημιουργία δύο νέων πυλώνων για το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών (General Agreement on Trade in Services - GATS) και για την προστασία των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights –TRIPS). Μια άλλη θεμελιώδης μετεξέλιξη που έλαβε χώρα στην τελική φάση του Γύρου της Ουρουγουάης υπήρξε η δημιουργία για πρώτη φορά του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) ως οργανισμού ομπρέλα των τριών επιμέρους πυλώνων ήτοι της νέας GATT (GATT 1994), της GATS και των TRIPS. Κατωτέρω γίνεται σύντομη αναφορά στα βασικά θεσμικά στοιχεία και στα βασικά πεδία εφαρμογής του και εν συνεχεία στις συστημικές λειτουργίες του (βλ. Senti 1994, Senti 2000, Jackson 1998).

Συμπερασματικά δύναται να λεχθεί ότι ο ΠΟΕ ως θεσμός αποτελεί τη φυσική μετεξέλιξη της GATT 1947 και συνεπώς φέρει τα βασικά χαρακτηριστικά του προηγούμενου συστήματος (Winham 1998, Jackson 1998). Η μετεξέλιξη όμως αυτή επέφερε σημαντικές αλλαγές. Έτσι, η GATT 1947 ήταν απλώς μια διακρατική σύμβαση – όχι οργανισμός με την τυπική του όρου έννοια -, γι' αυτό και οι χώρες που την υπέγραφαν ονομάζονταν συμβαλλόμενα μέρη και όχι κράτη μέλη. Η GATT δεν είχε νομική προσωπικότητα και η δυνατότητά της για συλλογική δράση ήταν περιορισμένη. Επίσης, μια ουσιώδης διαφορά μεταξύ ΠΟΕ και GATT 1947 σχετίζεται με τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων. Στην περίπτωση της GATT 1947 ήταν δυνατή η υπογραφή μιας συμφωνίας μόνο από ορισμένα κράτη, η οποία όμως δεν δέσμευε τα κράτη που δεν την υπέγραφαν, ενώ η είσοδος και έξοδος στη συγκεκριμένη συμφωνία ήταν πάντοτε ανοικτή. Αυτό είχε ως συνέπεια αφενός να δημιουργηθούν, ειδικά μετά το γύρο του Τόκυο, μια σειρά από καθεστώτα με διαφορετική σύνθεση των κρατών που συμμετείχαν και συνεπώς την καθιέρωση της «μεταβλητής γεωμετρίας» στο σύστημα της GATT 1947, και αφετέρου την αύξηση της νομικής αβεβαιότητας. Σύμφωνα με τον Jackson (1998) η GATT δεν ήταν πλέον μια μοναδική συμφωνία, αλλά ένα σύνολο με πάνω από 180 συμφωνίες με διαφορετικούς σκοπούς και μέλη και συχνά με περιεχόμενο αντίθετο με το γράμμα

και το πνεύμα της αρχικής σύμβασης της GATT 1947. Η αδυναμία αυτή του συστήματος της GATT 1947 δύναται να θεωρηθεί και ως το ισχυρό της σημείο δεδομένου ότι διευκόλυνε τη διεύρυνση του συστήματος με τη ρύθμιση - έστω και στο πλαίσιο ειδικών συμφωνιών (codices) - νέων θεμάτων επιτρέποντας έτσι τις χώρες που επιθυμούσαν περισσότερη συνεργασία και περισσότερο ελεύθερο εμπόριο να προχωρήσουν. Από την άλλη, η δημοκρατικότητα (μια χώρα μια ψήφος) και οι συναινετικές διαδικασίες στη λήψη αποφάσεων και στην επίλυση διαφορών (βλέπε κατωτέρω) ενεθάρρυναν πολλές χώρες να ενταχθούν στο σύστημα.

Ο ΠΟΕ ως διεθνής οργανισμός εμφανίζει όλες τις συνήθεις νομικές πτυχές και οργανωτικές δομές που χαρακτηρίζουν τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Παρά τους νεωτερισμούς του ο ΠΟΕ εμφανίζει τα βασικά χαρακτηριστικά της GATT 1947 δεδομένου ότι δίδει μεγαλύτερη έμφαση στην τήρηση των συμβατικών αρχών και κανόνων και πολύ λιγότερο στην επιβολή συλλογικών αποφάσεων. Ο οργανισμός στηρίζεται περισσότερο στη συμμετοχή και στις ατομικές πρωτοβουλίες των κρατών μελών του και όχι σε αποφάσεις των συλλογικών του οργάνων. Λόγω αυτής της μοναδικότητάς του ο ΠΟΕ χαρακτηρίστηκε ως “contract organization” (Winham 1998). Μια ουσιαστική όμως διαφορά με το προηγούμενο σύστημα της GATT 1947 είναι ότι περιορίστηκε σημαντικά η ύπαρξη πολλαπλών ειδικών καθεστώτων («μεταβλητή γεωμετρία») δεδομένου ότι το αποτέλεσμα του διαπραγματεύσεων του γύρου της Ουρουγουάης έπρεπε να γίνει αποδεκτό από τα κράτη που ήθελαν να συμμετάσχουν συνολικά και όχι επιλεκτικά - τμηματικά.

Ο ΠΟΕ ως σύστημα περιλαμβάνει ένα εκτεταμένο, πολύπλοκο, μερικώς αντιφατικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο πλέγμα αρχών, κανόνων, εξαιρέσεων, μηχανισμών και διαδικασιών που τον καθιστά από τους πλέον δυσνόητους διεθνείς οργανισμούς. Το γεγονός αυτό οδηγεί συχνά σε παρερμηνείες με αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την εικόνα του στη δημόσια γνώμη αλλά και τη στάση των διαφόρων μη κυβερνητικών οργανισμών και διεθνών κοινωνικών κινημάτων. Έτσι, η παραπάνω παρουσίαση των θεσμών και λειτουργιών του είχε ως στόχο να αποσαφηνίσει ότι:

- Ο ΠΟΕ δεν περιλαμβάνει δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι ιδιωτών ή επιχειρήσεων και οργανισμών, αλλά μόνο έναντι ανεξάρτητων κρατών ή τελωνειακών ενώσεων, όπως είναι μεταξύ άλλων η ΕΕ. Αυτό που διέπει είναι τη συμπεριφορά των κρατών μελών σε ζητήματα της εξωτερικής εμπορικής τους πολιτικής.

- Στόχος του ΠΟΕ δεν είναι το απολύτως ελεύθερο εμπόριο, αλλά «πιο ελεύθερο» εμπόριο («καλύτερη πρόσβαση στην αγορά»).
- Ο ΠΟΕ δεν έχει και ως ένα βαθμό δεν δύναται να έχει αρμοδιότητες για κοινωνικές ρυθμίσεις και μέτρα διεθνούς κοινωνικής πολιτικής, δεν αποτελεί διεθνή περιβαλλοντικό οργανισμό, δεν ασχολείται με διεθνή νομισματικά ζητήματα κ.λπ. Βάσει της αρχής της εξειδίκευσης των διεθνών οργανισμών, η αρμοδιότητά του περιορίζεται στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου. Μόνο τα σημεία τομής με τα παραπάνω ζητήματα δύναται να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγματεύσεων ή/και ρύθμισης.

4. Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΠΟΕ ΣΤΗ ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ (9-13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1996) ΩΣ ΠΡΟΘΑΛΑΜΟΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ ΔΟΗΑ

Η πρώτη υπουργική διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) έλαβε χώρα στη Σιγκαπούρη από τις 9 έως τις 13 Δεκεμβρίου (βλ. πληροφοριακό υλικό στην ιστοσελίδα: http://www.wto.org/English/thewto_e/minist_e/min96_e/min96_e.htm). Με την ευκαιρία της πρώτης υπουργικής διάσκεψης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) συγκεντρώθηκε στη Σιγκαπούρη σχεδόν το τότε σύνολο των 125 χωρών μελών του Οργανισμού. Στις διαπραγματεύσεις η Κοινότητα εκπροσωπείτο από τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής sir Λίον Μπρίταν. Παρόντες ήταν επίσης στη Σιγκαπούρη οι υπουργοί των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο πρωθυπουργός της Ιρλανδίας και πρόεδρος του Συμβουλίου κ. Τζ. Μπρούτον.

Η εν λόγω διάσκεψη ολοκληρώθηκε, αφενός, με την έκδοση, κατά την τελευταία σύνοδο, στις 13 Δεκεμβρίου, της *υπουργικής δήλωσης της Σιγκαπούρης* και, αφετέρου, με τη σύναψη *ad referendum* από 13 χώρες συμφωνίας υπό όρους για την κατάργηση των δασμολογικών φραγμών όσον αφορά τα προϊόντα που υπάγονται στην τεχνολογία πληροφοριών (ΤΠ).

Η υπουργική δήλωση της Σιγκαπούρης αποσκοπεί κυρίως στην ενίσχυση του ρόλου του ΠΟΕ τόσο ως φόρουμ διαπραγματεύσεων για την προώθηση της διαρκούς ελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου και στη διασφάλιση της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που ανελήφθησαν στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγουάης. Ακόμη, στη δήλωση επαναβεβαιώνεται η πολιτική βούληση για την επίτευξη πολυμερών συμφωνιών χωρίς διακρίσεις στους τομείς των βασικών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καθώς και, μέχρι το έτος 2000, στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών. Τέλος, καθορίζει το πρόγραμμα εργασίας του ΠΟΕ, το οποίο θα πρέπει να εφαρμοστεί μέχρι τη δεύτερη υπουργική διάσκεψη, που προβλέπεται να διεξαχθεί το 1998. (Hoekman, B.M. and Kostecki, M.M., 2001)

Για πρώτη φορά στην ιστορία της GATT, η υπουργική δήλωση της Σιγκαπούρης αναφέρεται ρητώς στους θεμελιώδεις, παγκοσμίως αναγνωρισμένους κανόνες εργασίας και βεβαιώνει για τη στήριξη που παρέχει ο ΠΟΕ στις προσπάθειες, τις οποίες καταβάλλει η Παγκόσμια Οργάνωση Εργασίας (ΟΙΤ) για την προώθηση του

σεβασμού αυτών των κανόνων. Παράλληλα, οι υπουργοί δεσμεύθηκαν να ενσωματώσουν πληρέστερα τις αναπτυσσόμενες χώρες στο πολυμερές σύστημα και συμφώνησαν επί ενός σχεδίου δράσης για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Ιδιαίτερα σημαντικό σημείο από κοινοτικής πλευράς αποτελεί η σύσταση ομάδων εργασίας για τη μελέτη των σχέσεων μεταξύ εμπορίου και επενδύσεων και μεταξύ εμπορίου και ανταγωνισμού. Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του εμπορίου και του περιβάλλοντος, θα συνεχιστούν οι εργασίες που άρχισαν μετά τη διάσκεψη του Μαρακές, τον Απρίλιο 1994.

Το σημαντικότερο γεγονός της διάσκεψης, υπήρξε, ωστόσο, η συμφωνία επί της αρχής που επήλθε μεταξύ 13 μερών, μεταξύ των οποίων και η Κοινότητα, για την κατάργηση των δασμών επί των προϊόντων της τεχνολογίας πληροφοριών, υπό τον όρο ότι ο κύκλος των συμμετεχόντων σε μια τέτοια συμφωνία θα καλύπτει, στις 15 Μαρτίου 1997, το 90 % του εμπορίου προϊόντων σε αυτόν τον τομέα. Αυτή η υπό όρους συμφωνία αποτέλεσε το αντικείμενο υπουργικής δήλωσης σχετικά με το εμπόριο των προϊόντων της τεχνολογίας πληροφοριών.

Υπουργική δήλωση της Σιγκαπούρης

Με την ευκαιρία της πρώτης υπουργικής διάσκεψης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), οι υπουργοί εμπορίου που συνεδρίασαν στη Σιγκαπούρη από τις 9 έως τις 13 Δεκεμβρίου, με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση του ΠΟΕ στο ρόλο του ως χώρου για διαπραγματεύσεις, για την επιδίωξη της απελευθέρωσης του εμπορίου στο πλαίσιο ενός συστήματος βασισμένου σε κανόνες και την εξέταση και αξιολόγηση, σε πολυμερές επίπεδο, των εμπορικών πολιτικών, όπου ενέκριναν :

- την αξιολόγηση της εφαρμογής των δεσμεύσεών τους βάσει των συμφωνιών και των αποφάσεων του ΠΟΕ,
- την επισκόπηση των τρεχουσών διαπραγματεύσεων και την εξέταση του προγράμματος εργασιών,
- τη γενική επισκόπηση της εξέλιξης του παγκοσμίου εμπορίου και
- την αντιμετώπιση των προκλήσεων που είναι εγγενείς σε μια παγκόσμια οικονομία που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη.

Στα παρακάτω γίνεται λεπτομερής αναφορά στα όσα συμφωνήθηκαν στην υπουργική διάσκεψη της Σιγκαπούρης στα επί μέρους πεδία και συμπεριλαμβάνονται στη κοινή δήλωση των υπουργών.

- **Εμπόριο και οικονομική ανάπτυξη**

Για 50 περίπου έτη, πρώτα στο πλαίσιο της GATT και κατόπιν στον ΠΟΕ, τα μέλη επιδίωκαν την επίτευξη των στόχων που αναφέρονται στο προοίμιο της συμφωνίας για τον ΠΟΕ, δηλαδή την εφαρμογή των εμπορικών τους σχέσεων κατά τρόπον ώστε να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο στον κόσμο. Η αύξηση των συνολικών συναλλαγών, που διευκολύνεται με την απελευθέρωση του εμπορίου στο πλαίσιο του συστήματος που βασίζεται σε κανόνες, δημιούργησε, σε αρκετές χώρες, περισσότερες και καλύτερα αμειβόμενες θέσεις απασχόλησης. Τα επιτεύγματα του ΠΟΕ κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ετών δραστηριότητάς του αποδείκνυαν την επιθυμία για από κοινού εργασία για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το πολυμερές σύστημα όσον αφορά την προώθηση μιας αειφόρου αύξησης και ανάπτυξης, συμβάλλοντας παράλληλα στην εγκαθίδρυση ενός σταθερότερου και ασφαλέστερου κλίματος στις διεθνείς σχέσεις.

- **Ενοποίηση των οικονομιών: ευκαιρίες και προκλήσεις**

Η εκτίμηση ότι η εμβέλεια και ο ρυθμός της μεταβολής στη διεθνή οικονομία, όπου περιλαμβάνεται η αύξηση του εμπορίου υπηρεσιών και των αμέσων επενδύσεων, και η όλο και πιο προφανής ενοποίηση των οικονομιών προσέφεραν μια άνευ προηγουμένου ευκαιρία για επιτάχυνση της αύξησης, δημιουργία θέσεων απασχόλησης και ανάπτυξη. Η εξέλιξη αυτή απαιτούσε μια αναπροσαρμογή των οικονομιών και των κοινωνιών. Αντιπροσώπευε επίσης προκλήσεις για το εμπορικό σύστημα.

- **Θεμελιώδη πρότυπα εργασίας**

Επαναλήφθηκε η δέσμευση να τηρούνται τα θεμελιώδη πρότυπα εργασίας που είναι διεθνώς αναγνωρισμένα.

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) είναι το αρμόδιο όργανο για τη θέσπιση αυτών των προτύπων και για όλες τις σχετικές εργασίες, και δηλώθηκε η υποστήριξη των δραστηριοτήτων της για την προώθησή τους. Εκτιμήθηκε ότι η οικονομική αύξηση και η ανάπτυξη, που ευνοούνται από την αύξηση των εμπορικών συναλλαγών και την πιο προωθημένη απελευθέρωση του εμπορίου, συμβάλλουν στην προώθηση των προτύπων αυτών. Απορρίφθηκε ηη χρησιμοποίηση των προτύπων εργασίας για σκοπούς προστατευτισμού και συμφωνήθηκε ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα των χωρών, και ιδιαίτερα των αναπτυσσομένων χωρών με χαμηλούς μισθούς, δεν θα πρέπει με κανέναν τρόπο να τεθεί υπό αμφισβήτηση.

Στο ζήτημα αυτό, σημειώθηκε ότι οι γραμματείες του ΠΟΕ και της ΔΟΕ θα συνεχίσουν να συνεργάζονται.

• **Περιθωριοποίηση**

Υπήρξε δέσμευση να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της περιθωριοποίησης των λιγότερο προηγμένων χωρών, λαμβάνοντας υπόψη τον κίνδυνο περιθωριοποίησης ορισμένων αναπτυσσομένων χωρών, καθώς και να εξασφαλιστεί μιας αυξημένη συνεκτικότητα κατά την κατάρτιση οικονομικών πολιτικών σε διεθνές επίπεδο και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ του ΠΟΕ και άλλων οργανισμών για την παροχή τεχνικής βοήθειας.

• **Ρόλος του ΠΟΕ**

Για την επίτευξη του στόχου της αειφόρου αύξησης και ανάπτυξης προς όφελος όλων, θεωήθηκε ότι θα πρέπει να υπάρχει ένας κόσμος όπου οι συναλλαγές θα γίνονται ελεύθερα, με τη δέσμευση για τα εξής:

- ένα σύστημα βασισμένο σε κανόνες, δίκαιο και πιο ανοικτό
- τη στρατηγική απελευθέρωση και εξάλειψη των δασμολογικών και μη δασμολογικών εμποδίων για το εμπόριο εμπορευμάτων
- τη σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών
- την απόρριψη κάθε μορφής προστατευτισμού
- την εξάλειψη των διακρίσεων στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις

- την ένταξη των αναπτυσσομένων χωρών, των λιγότερο προηγμένων χωρών και των μεταβατικών οικονομιών στο πολυμερές σύστημα και
- τον υψηλότερο δυνατό βαθμό διαφάνειας.

- **Περιφερειακές συμφωνίες**

Οι εμπορικές σχέσεις των μελών του ΠΟΕ εκτιμήθηκε ότι υπόκεινται όλο και περισσότερο στην επιρροή περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, των οποίων ο αριθμός, η εμβέλεια και το πεδίο εφαρμογής αυξήθηκαν σημαντικά. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν μια πιο έντονη απελευθέρωση και να βοηθήσουν τις λιγότερο προηγμένες οικονομίες, τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και τις οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο να ενταχθούν στο διεθνές εμπορικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, σημειώθηκε η σημασία των υφισταμένων περιφερειακών συμφωνιών στις οποίες συμμετείχαν οι αναπτυσσόμενες χώρες και οι λιγότερο προηγμένες χώρες. Λόγω της επέκτασης και της εμβέλειας των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, είχε σημασία να αναλυθεί εάν το σύστημα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του ΠΟΕ, στο μέτρο που αναφέρεται στις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, πρέπει να αποσαφηνιστεί περαιτέρω. Επαναβεβαιώθηκε η πρωταρχική σημασία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, που περιελάμβανε ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, και τη διάθεση να εξασφαλιστεί ότι οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες θα λειτουργούσαν συμπληρωματικά με τους κανόνες του συστήματος αυτού και θα ήταν συμβατές με αυτούς. Στο ζήτημα αυτό, εκφράστηκε η ικανοποίηση για τη δημιουργία της Επιτροπής Περιφερειακών Εμπορικών Συμφωνιών. Εκδηλώθηκε διάθεση εργασίας υπέρ της σταδιακής απελευθέρωσης στο πλαίσιο του ΠΟΕ, σύμφωνα με τη δέσμευση της συμφωνίας για τον ΠΟΕ και τις αποφάσεις που ψηφίστηκαν στο Μαρακές, διευκολύνοντας έτσι τη διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο που αλληλοενισχύονται.

- **Διευθέτηση των διαφορών**

Το μνημόνιο συμφωνίας για τη διευθέτηση των διαφορών προσέφερε ένα μέσο διευθέτησης των διαφορών μεταξύ των μελών, το οποίο ήταν μοναδικό στις διεθνείς

συνθήκες. Η αμερόληπτη και διαφανής λειτουργία του είχε θεμελιώδη σημασία για να εξασφαλιστεί η διευθέτηση των εμπορικών διαφορών και για να ενθαρρυνθεί η υλοποίηση και η εφαρμογή των συμφωνιών του ΠΟΕ. Το μνημόνιο συμφωνίας, με τις προβλεπόμενες διαδικασίες, όπου περιλαμβάνεται η δυνατότητα προσφυγής κατά των αποφάσεων των ειδικών ομάδων σε ένα δευτεροβάθμιο όργανο και οι διατάξεις για την εφαρμογή των συστάσεων, βελτίωσε τα μέσα που διαθέτουν τα μέλη για τη διευθέτηση των διαφορών τους. Το μνημόνιο συμφωνίας λειτούργησε αποτελεσματικά κατά τα δύο πρώτα έτη εφαρμογής του. Σημειώθηκε επίσης ο ρόλος που διαδραμάτισαν πολλά όργανα του ΠΟΕ όσον αφορά την αποφυγή διαφορών. Επαναλήφθηκε η δέσμευση για την τήρηση των κανόνων και των διαδικασιών του μνημονίου συμφωνίας και των άλλων συμφωνιών του ΠΟΕ κατά τη λειτουργία των εμπορικών σχέσεων και τη διευθέτηση των διαφορών. Η περισσότερο μακροχρόνια εμπειρία από το μνημόνιο συμφωνίας, όπου περιλήφθηκε η εφαρμογή των συστάσεων των ειδικών ομάδων και του δευτεροβάθμιου οργάνου, θα αύξανε ακόμη περισσότερο την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία του συστήματος διευθέτησης των διαφορών.

- **Υλοποίηση**

Δόθηκε μεγάλη σημασία στην πλήρη και αποτελεσματική υλοποίηση της συμφωνίας για τον ΠΟΕ με τρόπο συμβατό με το στόχο της απελευθέρωσης του εμπορίου. Έως τότε, η υλοποίηση ήταν γενικά ικανοποιητική, αν και ορισμένα μέλη ανέφεραν ότι δεν ήταν ικανοποιημένα από ορισμένα ζητήματα. Απαιτούνταν περισσότερες προσπάθειες στον τομέα αυτό, όπως ανέφεραν στις εκθέσεις τους τα αρμόδια όργανα του ΠΟΕ. Η υλοποίηση των συγκεκριμένων δεσμεύσεων που είχαν εγγραφεί από τα μέλη στους καταλόγους τους σχετικά με την πρόσβαση στις αγορές βιομηχανικών προϊόντων και το εμπόριο υπηρεσιών φάνηκε ότι γινόταν αρμονικά. Όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές βιομηχανικών προϊόντων, η κοινοποίηση, σε εύθετο χρόνο, εμπορικών και δασμολογικών δεδομένων θα επέτρεπε την καλύτερη επιτήρηση της υλοποίησης. Είχε επίσης επιτευχθεί πρόοδος στην εκτέλεση του προγράμματος μεταρρύθμισης του ΠΟΕ σχετικά με τη γεωργία, όπου περιλήφθηκε η υλοποίηση των παραχωρήσεων που είχαν συμφωνηθεί όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές και των δεσμεύσεων σχετικά με τις εσωτερικές επιδοτήσεις και τις επιδοτήσεις εξαγωγών.

- **Κοινοποιήσεις και νομοθεσίες**

Οι προδιαγραφές όσον αφορά την κοινοποίηση δεν τηρήθηκαν πλήρως. Δεδομένου ότι το σύστημα του ΠΟΕ βασίζεται στην αμοιβαία επιτήρηση ως μέσο αξιολόγησης της υλοποίησης, τα μέλη που δεν υπέβαλαν κοινοποίηση σε εύθετο χρόνο ή των οποίων οι κοινοποιήσεις δεν ήταν πλήρεις θα έπρεπε να εντείνουν τις προσπάθειές τους. Ταυτόχρονα, τα αρμόδια όργανα θα έπρεπε να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να ενθαρρύνουν την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων εξετάζοντας παράλληλα συγκεκριμένες προτάσεις που θα απέβλεπαν στην απλούστευση της διαδικασίας κοινοποίησης.

Στην περίπτωση που απαιτούνταν η θέσπιση νομοθεσίας για την υλοποίηση των κανόνων του ΠΟΕ, τα μέλη είχαν συνείδηση των υποχρεώσεών τους όσον αφορά τη χωρίς καθυστερήσεις ολοκλήρωση της εσωτερικής νομοθετικής διαδικασίας τους. Τα μέλη για τα οποία είχαν εγκριθεί μεταβατικές περίοδοι παρακλήθηκαν να πράξουν ό,τι θεωρούσαν απαραίτητο για να εξασφαλιστεί ότι οι υποχρεώσεις τους θα εκτελούνταν χωρίς καθυστέρηση τη στιγμή που θα ετίθεντο σε ισχύ. Κάθε μέλος θα έπρεπε να εξετάζει προσεκτικά το σύνολο των νομοθεσιών, προγραμμάτων και μέτρων που υπήρχαν ή που προβλέπονταν, για να είναι πλήρως συμβατά με τις υποχρεώσεις που απέρρεαν από τον ΠΟΕ, θα έπρεπε να εξετάσει προσεκτικά τις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν κατά την εξέταση που έγινε από τα αρμόδια όργανα του ΠΟΕ όσον αφορά τη συμμόρφωση των νομοθεσιών, των προγραμμάτων και των μέτρων με τους κανόνες του ΠΟΕ, και να θεσπίσει τις κατάλληλες τροποποιήσεις εφόσον αυτό είναι απαραίτητο.

- **Αναπτυσσόμενες χώρες**

Η ένταξη των αναπτυσσομένων χωρών στο πολυμερές εμπορικό σύστημα κρίθηκε σημαντική για την οικονομική τους ανάπτυξη και για την επέκταση του εμπορίου σε παγκόσμιο επίπεδο. Η συμφωνία για τον ΠΟΕ περιείχε διατάξεις που προέβλεπαν διαφοροποιημένη και πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου περιλαμβανόταν η ιδιαίτερη προσοχή στη συγκεκριμένη κατάσταση των λιγότερο προηγμένων χωρών. Σημειώθηκε το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες μέλη ανέλαβαν σημαντικές δεσμεύσεις, όσον αφορά τόσο θέματα ουσίας όσο και στο επίπεδο των διαδικασιών, και αναγνωρίστηκε την έκταση και τον πολύπλοκο

χαρακτήρα των προσπαθειών που κατέβαλαν οι χώρες αυτές για την τήρησή τους. Για να βοηθηθούν στις προσπάθειές τους, περιλαμβανομένου και του ζητήματος των υποχρεώσεων κοινοποίησης και των προδιαγραφών σε θέματα νομοθεσίας, έγινε προσπάθεια από την ΕΕ να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα τεχνικής βοήθειας σύμφωνα με τις συμφωνηθείσες κατευθυντήριες γραμμές. Εγκρίθηκαν επίσης συστάσεις σχετικά με την απόφαση που είχε ληφθεί στο Μαρακές όσον αφορά τα πιθανά αρνητικά αποτελέσματα του προγράμματος γεωργικής μεταρρύθμισης στις λιγότερο προηγμένες χώρες και τις αναπτυσσόμενες χώρες που είναι καθαροί εισαγωγείς προϊόντων διατροφής (Jones, K., 2003).

- **Λιγότερο προηγμένες χώρες**

Για τα προβλήματα των λιγότερο προηγμένων χωρών και συμφωνήθηκαν από την ΕΕ τα εξής:

- εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης, όπου περιλαμβάνονται διατάξεις που επιτρέπουν τη λήψη θετικών μέτρων, όπως για παράδειγμα την απαλλαγή από δασμούς, σε αυτόνομη βάση, που αποβλέπει στη βελτίωση της συνολικής ικανότητας των χωρών αυτών να επωφελούνται από τις δυνατότητες που προσφέρονται από το εμπορικό σύστημα
- εξασφάλιση ότι το περιεχόμενο του σχεδίου δράσης θα τεθεί σε λειτουργία, βελτιώνοντας για παράδειγμα τις συνθήκες σχετικά με τις επενδύσεις και προσφέροντας προβλέψιμες και ευνοϊκές συνθήκες πρόσβασης στις αγορές για τα προϊόντα των λιγότερο προηγμένων χωρών (ΛΠΧ), ενθάρρυνση της επέκτασης και της διαφοροποίησης των εξαγωγών των χωρών αυτών προς τις αγορές όλων των ανεπτυγμένων χωρών και, στην περίπτωση των σχετικών αναπτυσσομένων χωρών, στο πλαίσιο του συνολικού συστήματος εμπορικών προτιμήσεων και
- διοργάνωση μιας συνόδου με την Cnuced και το Κέντρο Διεθνούς Εμπορίου το ταχύτερο δυνατόν μέσα στο 1997, με τη συμμετοχή οργανισμών παροχής βοήθειας, πολυμερών χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και λιγότερο προηγμένων χωρών, για να ενισχυθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των μέσων παροχής βοήθειας στις χώρες αυτές για να αυξήσουν τις δυνατότητές τους για εμπορικές συναλλαγές. (Hertel, T.W. and Winters, L.A., 2005).

- **Κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ενδύματα**

Επιβεβαιώθηκε η υποστήριξη της ΕΕ για την πλήρη και πιστή εφαρμογή των διατάξεων της συμφωνίας για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ενδύματα (ATV). Υπογραμμίστηκε η σημασία που έχει η ένταξη των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, όπως προβλέπεται στη ATV, στο πλαίσιο της GATT του 1994 με βάση τους σχετικούς κανόνες της, που ενισχύονται από τη συστημική σημασία της για ένα εμπορικό σύστημα χωρίς διακρίσεις που βασίζεται σε κανόνες και τη συμβολή της στην αύξηση των εσόδων των αναπτυσσόμενων χωρών από τις εξαγωγές. Δόθηκε σημασία στην εφαρμογή αυτής της συμφωνίας έτσι ώστε να εξασφαλιστεί μια αποτελεσματική μετάβαση στην GATT του 1994 μέσω μιας σταδιακής ένταξης. Τα μέτρα διασφάλισης θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αυτοσυγκράτηση σύμφωνα με τις διατάξεις της ATV. Σημειώθηκαν οι ανησυχίες σχετικά με τη χρησιμοποίηση άλλων μέτρων που νοθεύουν τις συναλλαγές και την καταστρατήγηση των κανόνων. Δηλώθηκε εκ νέου ότι είχε σημασία να εξασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή των διατάξεων της ATV σχετικά με τους μικρούς προμηθευτές, τους νεοαφιχθέντες και τις λιγότερο προηγμένες χώρες μέλη, καθώς και των διατάξεων σχετικά με τα μέλη που είναι εξαγωγείς βάμβακος. Αναγνωρίστηκε η σημασία που έχουν τα προϊόντα μαλλιού για ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες μέλη. Επιβεβαιώθηκε ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας ενοποίησης και έχοντας υπόψη τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις που ανέλαβαν τα μέλη στο τέλος του Γύρου της Ουρουγουάης, όλα τα μέλη θα ελάμβαναν τα απαραίτητα μέτρα για την τήρηση των κανόνων και των δεσμεύσεων της GATT του 1994 έτσι ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση στις αγορές για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ενδύματα. Ενόψει του οιονεί δικαστικού χαρακτήρα του, το όργανο επίβλεψης των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων (OSPT) θα έπρεπε να εξασφαλίσει τη διαφάνεια αιτιολογώντας τις διαπιστώσεις και τις συστάσεις του. Το OSPT θα διατύπωνε διαπιστώσεις και συστάσεις κάθε φορά που θα έπρεπε να το κάνει δυνάμει της συμφωνίας. Υπογραμμίστηκε ότι είναι αρμοδιότητα του Συμβουλίου Εμπορίου Εμπορευμάτων να επιβλέπει, σύμφωνα με το άρθρο IV:5 της συμφωνίας για τον ΠΟΕ και το άρθρο 8 της ATV, τη λειτουργία της ATV, η υλοποίηση της οποίας επιβλέπεται από το OSPT.

- **Εμπόριο και περιβάλλον**

Η Επιτροπή Εμπορίου και Περιβάλλοντος πραγματοποίησε σημαντικά βήματα για την ολοκλήρωση του προγράμματος εργασιών της. Εξέτασε μεταξύ άλλων, τη συμπληρωματικότητα μεταξύ της απελευθέρωσης του εμπορίου, της οικονομικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η πλήρης υλοποίηση των συμφωνιών του ΠΟΕ θα αποτελούσε σημαντική συμβολή στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης. Οι εργασίες της επιτροπής υπογράμμισαν τη σημασία του συντονισμού των πολιτικών σε εθνικό επίπεδο στον τομέα του εμπορίου και του περιβάλλοντος.

Στο θέμα αυτό, οι εργασίες της Επιτροπής Εμπορίου και Περιβάλλοντος εμπλουτίστηκαν με τη συμμετοχή εμπειρογνομώνων των κυβερνήσεων των κρατών μελών για το περιβάλλον καθώς και για το εμπόριο δηλώθηκε ότι θα ήταν επιθυμητό να συνεχίσουν οι εμπειρογνώμονες αυτοί να συμμετέχουν στις εργασίες της επιτροπής.

Το εύρος και ο πολύπλοκος χαρακτήρας των ζητημάτων που αντιμετωπίστηκαν από το πρόγραμμα εργασιών της επιτροπής έδειξε ότι θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν συμπληρωματικές εργασίες για όλα τα σημεία του προγράμματος αυτού, όπως εμφανίστηκαν στην έκθεση της επιτροπής.

- **Διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες**

Η επίτευξη των στόχων που είχαν συμφωνηθεί στο Μαρακές όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά στον τομέα των υπηρεσιών -χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, μετακινήσεις φυσικών προσώπων, υπηρεσίες θαλασσίων μεταφορών και βασικές τηλεπικοινωνίες- αποδείχθηκε δύσκολη. Τα αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά. Σε τρεις τομείς, χρειάστηκε να παραταθούν οι διαπραγματεύσεις πέραν των προθεσμιών που είχαν οριστεί αρχικά. Αποφασίστηκε στο εξής να εξασφαλιστεί ένα σταδιακά υψηλότερο επίπεδο απελευθέρωσης στον τομέα των υπηρεσιών με βάση αμοιβαία οφέλη και παρέχοντας σε διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες - μέλη την κατάλληλη ευελιξία. Στο πλαίσιο αυτό, υπολογίστηκε ότι θα επιτευχθούν συμφωνίες που θα σέβονται πλήρως την αρχή του μάλλον ευνοουμένου κράτους (ΜΕΚ) και θα βασίζονται σε βελτιωμένες

δεσμεύσεις όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές και την εθνική αντιμετώπιση (Matsushita, M., Schoenbaum, T., Mavroidis, P., 2006). Κατά συνέπεια:

θα ολοκληρωνόταν οι διαπραγματεύσεις για τις βασικές τηλεπικοινωνίες τον Φεβρουάριο του 1997 και

θα ξανάρχιζαν οι διαπραγματεύσεις για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες τον Απρίλιο του 1997 με σκοπό να επιτευχθούν, μέσα στη συμφωνημένη προθεσμία, αισθητά βελτιωμένες δεσμεύσεις για το θέμα της πρόσβασης στις αγορές με ευρύτερη συμμετοχή.

Υπολογίστηκε επίσης ότι θα ολοκληρωνόταν οι διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες θαλασσιών μεταφορών κατά την επόμενη σειρά διαπραγματεύσεων για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών.

Όσον αφορά τις επαγγελματικές υπηρεσίες, επιδιώχθηκε να ολοκληρωθούν οι εργασίες για τον λογιστικό τομέα μέχρι το τέλος του 1997 και θα συνεχιζόταν η επεξεργασία πολυμερών κανόνων και κατευθυντηρίων γραμμών. Στο θέμα αυτό, ενθαρρύνθηκε η IASC, η IFAC και η OICV να ολοκληρώσουν την κατάρτιση διεθνών λογιστικών κανόνων. Όσον αφορά τους κανόνες της AGCS, θα πραγματοποιούνταν οι απαραίτητες εργασίες για να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για τα μέτρα διασφάλισης μέχρι το τέλος του 1997. Σημειώθηκε επίσης ότι θα χρειαζόταν κι άλλες αναλυτικές εργασίες για το θέμα των μέτρων διασφάλισης επείγοντος χαρακτήρα, των δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών και των επιδοτήσεων.

- **Προϊόντα τεχνολογιών της πληροφορίας και φαρμακευτικά προϊόντα**

Σημειώνοντας το γεγονός ότι ορισμένα μέλη συμφώνησαν για μια δήλωση σχετικά με το εμπόριο προϊόντων των τεχνολογιών της πληροφορίας, εκφράστηκε ικανοποίηση για την πρωτοβουλία που ανέλαβαν ορισμένα μέλη του ΠΟΕ και άλλα κράτη ή ξεχωριστές τελωνειακές επικράτειες που είχαν αρχίσει τη διεργασία προσχώρησης στον ΠΟΕ, και τα οποία συμφώνησαν την κατάργηση, με βάση την αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους (MEK), των τελωνειακών δασμών για τις ανταλλαγές προϊόντων των τεχνολογιών της πληροφορίας. Σημειώθηκε ακόμη με ικανοποίηση ότι

ορισμένα μέλη πρόσθεσαν περισσότερα από 400 προϊόντα στους καταλόγους τους των φαρμακευτικών προϊόντων που εισάγονταν χωρίς δασμούς.

- **Πρόγραμμα εργασιών και ενσωματωμένο πρόγραμμα**

Έχοντας υπόψη το γεγονός ότι μια σημαντική πλευρά των δραστηριοτήτων του ΠΟΕ είναι η διαρκής επιτήρηση της υλοποίησης των διαφόρων συμφωνιών, η περιοδική εξέταση και ενημέρωση του προγράμματος εργασιών του ΠΟΕ είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορεί ο ΠΟΕ να επιτύχει τους στόχους του. Στο πλαίσιο αυτό, Υπάρχει συμφωνία της Ε.Ε. με τις εκθέσεις των διαφόρων οργάνων του ΠΟΕ. Ένα σημαντικό μέρος του προγράμματος εργασιών απορρέει από τη συμφωνία για τον ΠΟΕ και τις αποφάσεις που είχαν ψηφιστεί στο Μαρακές. (Barton, J. H., Goldstein, J. L., Josling T. E., and Steinberg R.H., 2006) Στο πλαίσιο αυτών των συμφωνιών και αποφάσεων, συμφωνήθηκαν από την Ε.Ε. ορισμένες διατάξεις που προβλέπουν διαπραγματεύσεις για τη γεωργία, τις υπηρεσίες και ορισμένες πλευρές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν το εμπόριο, ή επανεξετάσεις ή άλλες εργασίες για τα μέτρα αντιντάμπινγκ, την εκτίμηση στο τελωνείο, το μνημόνιο συμφωνίας για τη διευθέτηση των διαφορών, τις άδειες εισαγωγής, την επιθεώρηση πριν από την αποστολή, τους κανόνες προέλευσης, τα υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, τα μέτρα διαφύλαξης, τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα, τα τεχνικά εμπόδια για το εμπόριο, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ενδύματα, το μηχανισμό εξέτασης των εμπορικών πολιτικών, τα ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν το εμπόριο και τα μέτρα σχετικά με τις επενδύσεις τα οποία συνδέονται με το εμπόριο. Είμαστε υπέρ μιας διαδικασίας ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών, στις περιπτώσεις όπου αυτό προβλέπεται από τα συμπεράσματα και τις συστάσεις των αρμοδίων οργάνων του ΠΟΕ, όσον αφορά τα ζητήματα που περιλαμβάνονται στο ενσωματωμένο πρόγραμμα, για να είναι τα μέλη σε θέση να κατανοούν καλύτερα τα σχετικά ζητήματα και να καθορίζουν τα συμφέροντά τους πριν να προχωρήσουν στις συμφωνηθείσες διαπραγματεύσεις και επανεξετάσεις. Υπάρχει λοιπόν συμφωνία της Ε.Ε. ότι :

- τα χρονοδιαγράμματα που ορίζονται στις συμφωνίες πρέπει να τηρούνται σε κάθε περίπτωση

- οι εργασίες που πραγματοποιούνται δεν θα προδικάζουν το εύρος των μελλοντικών διαπραγματεύσεων εφόσον προβλέπονται τέτοιες διαπραγματεύσεις και
 - οι εργασίες που πραγματοποιούνται δεν θα επηρεάζουν τη φύση της συμφωνηθείσας δραστηριότητας (διαπραγμάτευσης ή επανεξέτασης).
- **Επενδύσεις και ανταγωνισμός**

Έχοντας υπόψη τις υφιστάμενες διατάξεις του ΠΟΕ σχετικά με τα ζητήματα που αφορούν την πολιτική για θέματα επενδύσεων και ανταγωνισμού και του ενσωματωμένου προγράμματος που προβλέπεται στους τομείς αυτούς, περιλαμβανομένων και των όρων της συμφωνίας για τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, και με την προϋπόθεση ότι οι εργασίες που πραγματοποιούνται δεν θα προδικάσουν τη σκοπιμότητα έναρξης διαπραγματεύσεων μελλοντικά, συμφωνούνται επίσης τα εξής:

- δημιουργία μιας ομάδας εργασίας που θα αναλάβει να εξετάσει τις διασυνδέσεις μεταξύ εμπορίου και επενδύσεων και
- δημιουργία μιας ομάδας εργασίας που θα αναλάβει να μελετήσει τα ζητήματα που θέτουν τα μέλη όσον αφορά την αλληλεπίδραση του εμπορίου και της πολιτικής για θέματα ανταγωνισμού, όπου περιλαμβάνονται οι πρακτικές κατά του ανταγωνισμού, προκειμένου να προσδιοριστούν οι τομείς που θα μπορούσαν να εξεταστούν μεταγενέστερα στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Καθεμιά από αυτές τις ομάδες εργασίας θα λαμβάνει υπόψη τις εργασίες της άλλης ομάδας, αν χρειάζεται, και θα εμπνέεται επίσης από τις εργασίες της Cnuced και άλλων κατάλληλων διακυβερνητικών φορέων, με την επιφύλαξη του ρόλου τους. Όσον αφορά την Cnuced, σημειώνουμε με ικανοποίηση τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τη δήλωση του Midrand και τη δυναμική συμβολή τους στην κατανόηση των ζητημάτων. Κατά την πραγματοποίηση των εργασιών των ομάδων αυτών, συνιστάται συνεργασία με τους προαναφερθέντες οργανισμούς για την καλύτερη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων και για να εξασφαλιστεί ότι θα λαμβάνεται πλήρως υπόψη η αναπτυξιακή διάσταση. Το Γενικό Συμβούλιο θα παρακολουθεί τις εργασίες του κάθε οργάνου και θα ορίσει μετά από δύο έτη τι θα

πρέπει να κάνει το καθένα στη συνέχεια. Αν θα υπάρξουν μελλοντικές διαπραγματεύσεις για τους πολυμερείς κανόνες στους τομείς αυτούς, αυτές θα πραγματοποιηθούν μόνο αφού τα μέλη του ΠΟΕ θα έχουν λάβει ρητή ομόφωνη απόφαση για το θέμα αυτό.

- **Διαφάνεια των πρακτικών ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων**

Συμφωνήθηκαν, εξάλλου, τα εξής:

- δημιουργία μιας ομάδας εργασίας που θα αναλάβει τη διενέργεια μελέτης για τη διαφάνεια των πρακτικών ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές πολιτικές και, με βάση τη μελέτη αυτή, προσδιορισμός των στοιχείων που θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε μια σχετική συμφωνία και
- ανάθεση στο Συμβούλιο Εμπορίου Εμπορευμάτων να διενεργήσει διερευνητικές και αναλυτικές εργασίες, εμπνεόμενο από τις εργασίες των άλλων αρμόδιων διεθνών οργανισμών, σχετικά με το θέμα της απλούστευσης των εμπορικών διαδικασιών για να εξεταστεί αν θα πρέπει να θεσπιστούν κανόνες του ΠΟΕ στον τομέα αυτό.

- **Διευκόλυνση των συναλλαγών**

Κατά την οργάνωση των εργασιών θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για τη μείωση στο ελάχιστο του φόρτου για τις αντιπροσωπείες, και ιδιαίτερα αυτές των οποίων οι πόροι είναι πιο περιορισμένοι, και για το συντονισμό των συνεδριάσεων με τις συνεδριάσεις των αρμοδίων οργάνων της Cnuced. Για να διευκολυνθεί η συμμετοχή τους στις εργασίες αυτές, οι αναπτυσσόμενες χώρες μέλη και ιδιαίτερα οι λιγότερο προηγμένες από αυτές θα μπορούν να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα τεχνικής συνεργασίας της Γραμματείας.

5. Ο ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΝΤΟΧΑ

5.1 Η έναρξη των διαπραγματεύσεων

Σχεδόν αμέσως μετά το γύρο της Ουρουγουάης, το 1996 στην υπουργική διάσκεψη της Σιγκαπούρης τα κράτη μέλη του ΠΟΕ έθεσαν ως στόχο την έναρξη του «εμπορικού γύρου της χιλιετίας» (Tharakan 1999) και τη διαμόρφωση της νέας διεθνούς εμπορικής αρχιτεκτονικής. Μετά την αποτυχημένη προσπάθεια στο Seattle το 1999 (Sampson 2000), λόγω ασυμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών του ΠΟΕ, ξεκίνησαν στη Ντόχα το Νοέμβριο του 2001 οι νέες διαπραγματεύσεις. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν οι διαπραγματεύσεις να κλείσουν την 1.1.2005 με συνολική αποδοχή των αποτελεσμάτων (single undertaking), μετά από μια ενδιάμεση υπουργική διάσκεψη στο Cancún του Μεξικό το φθινόπωρο του 2003.

Οι βασικοί και επιμέρους στόχοι του γύρου, οι αρχές διαπραγμάτευσης και οι διαδικασίες περιέχονται στη σχετική Υπουργική Δήλωση. Ειδικότερα, ως βασικός στόχος τέθηκε η περαιτέρω ενίσχυση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, μέσω της ολοκλήρωσης της εφαρμογής των αποτελεσμάτων του γύρου της Ουρουγουάης, του περαιτέρω ανοίγματος των αγορών αγαθών και υπηρεσιών, της βελτίωσης των κανόνων, των πειθαρχιών και διαδικασιών καθώς και της συμπερίληψης νέων θεμάτων, όπως για παράδειγμα «εμπόριο και περιβάλλον», «η σχέση μεταξύ εμπορίου και επενδύσεων», «η σχέση μεταξύ εμπορίου και της πολιτικής ανταγωνισμού». (Oesch, M., 2004). Τα δύο τελευταία θέματα μαζί με άλλα δύο, «διευκόλυνση του εμπορίου» και «διαφάνεια στις κρατικές αγορές» ονομάστηκαν «θέματα της Σιγκαπούρης» επειδή στη διάσκεψη αυτή και μετά από πίεση των αναπτυσσομένων χωρών συμφωνήθηκε ότι η οριστική απόφαση για το εάν θα υπάρξουν διαπραγματεύσεις ή όχι θα ληφθεί μετά τη 5^η συνεδρίαση της υπουργικής διάσκεψης, δηλαδή στο Μεξικό του 2003. Η άρνηση των αναπτυσσομένων χωρών να δεχθούν στη φάση της κύριας διαπραγμάτευσης (2001-2003) τη συμπερίληψη των ως άνω θεμάτων προέκυψε καταρχάς από την πεποίθησή τους ότι πρόκειται για θέματα που δεν τους ενδιαφέρουν άμεσα, αλλά ενδιαφέρουν τις βιομηχανικές χώρες, οι οποίες στις σχετικές διαπραγματεύσεις θα ευρίσκονταν από την πλευρά των αιτούντων, οι δε αναπτυσσόμενες στην πλευρά των αμυνομένων (Panagariya 2002). Επίσης, μια άρνηση των αναπτυσσόμενων χωρών να καταλήξουν σε συμφωνία στα θέματα αυτά πολύ πιθανό να είχε αρνητικές συνέπειες στο αποτέλεσμα άλλων

θεμάτων, άμεσου ενδιαφέροντος για τις χώρες του Νότου (π.χ. περαιτέρω άνοιγμα των αγορών των πλουσίων χωρών). Επίσης, αποφασίσθηκε στις διαπραγματεύσεις να συμπεριληφθούν και τα αγροτικά και οι υπηρεσίες που ξεκίνησαν το 2000. Συνολικά, η Δήλωση προβλέπει 21 σημεία εκ των οποίων τα 10 αναφέρονται σε θέματα διαπραγματεύσεων, τα 4 σε προετοιμασία ενδεχόμενων διαπραγματεύσεων (θέματα Σιγκαπούρης) και τα 7 σε σύσταση ομάδων εργασίας και κατάθεσης από τα όργανα των ΠΟΕ εκθέσεων.

Ως βασικές αρχές των διαπραγματεύσεων συμφωνήθηκαν οι εξής:

- Το ενιαίο του εγχειρήματος (single undertaking). Κάθε θέμα των διαπραγματεύσεων είναι τμήμα ενός ενιαίου όλου και αδιαίρετου πακέτου και τίποτα δεν μπορεί να συμφωνηθεί ξεχωριστά.
- Ανοικτή συμμετοχή. Όλα τα κράτη μέλη αλλά και οι χώρες με καθεστώς παρατηρητή δύνανται να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις. Οι αποφάσεις όμως θα ληφθούν μόνο από τα κράτη μέλη του ΠΟΕ.
- Διαφάνεια. Αυτό σημαίνει ελεύθερη και πλήρη πρόσβαση στην ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων.
- Ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση κατά τις διαπραγματεύσεις τόσο των αναπτυσσόμενων, όσο και των πλέον φτωχών αναπτυσσόμενων χωρών.
- Βιώσιμη ανάπτυξη. Οι ομάδες εργασίες «Εμπόριο και Ανάπτυξη» καθώς και «Εμπόριο και Περιβάλλον» εντοπίζουν και συζητούν τα αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά ζητήματα των διαπραγματεύσεων και καταβάλλουν προσπάθεια ώστε η βιώσιμη ανάπτυξη να λαμβάνεται ικανοποιητικά υπόψη.

5.2 Ο γύρος της Doha ως «γύρος της Ανάπτυξης»

Ο γύρος της Ντόχα έλαβε και το χαρακτηρισμό ως «γύρος της ανάπτυξης». Πράγματι, τόσο η επιλογή ορισμένων θεμάτων, όσο και η επαναλαμβανόμενη αναφορά (πάνω από 50 φορές) στις αναπτυσσόμενες και στις φτωχότερες από τις αναπτυσσόμενες χώρες τείνουν να επιβεβαιώσουν αυτόν το χαρακτηρισμό.

Στόχος του Γύρου είναι, συνεπώς, να οδηγήσει σε δραστική μείωση της φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από τα οφέλη πλούτου που θα επιτευχθούν από τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων, των βιομηχανικών

αγαθών καθώς και των υπηρεσιών. Γενικότερα, η διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου έχει συμβάλλει σαφώς ώστε πολυάριθμες χώρες να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη. Παρόλα αυτά, λόγω της ασυνήθιστης δυναμικής της τα οφέλη αυτά δεν κατανέμονται ισομερώς σ' όλα τα μέλη του διεθνούς εμπορικού συστήματος. Αυτό είναι λογικό αν λάβει κανείς υπόψη κάποια ιστορικά στοιχεία όσον αφορά τη λειτουργία του διεθνούς πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

Ο αρχικός σκοπός αυτού του συστήματος, όπως διαμορφώθηκε μέσα από τη λειτουργία της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) ήταν η προώθηση του εμπορίου των βιομηχανικών κυρίως προϊόντων κατά τρόπο που θα εξυπηρετούσε καλύτερα την ανόρθωση και την επανασύσταση της βαριά πληγωμένης από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Χρειάστηκε να περάσουν σχεδόν είκοσι χρόνια μέχρι το 1966, οπότε και άρχισαν να γίνονται οι πρώτες αναφορές στην ανάγκη ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών όσον αφορά στην απελευθέρωση του εμπορίου των αγαθών. Ακόμα σημαντικότερο, και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή γεωργικών αγαθών, χρειάστηκε να περάσει σχεδόν μισός αιώνας μέχρι τη λήξη του Γύρου της Ουρουγουάης, οπότε και υπήρξε η ενσωμάτωση του ζητήματος της απελευθέρωσης του εμπορίου αγροτικών αγαθών, στην ημερήσια διάταξη των διαπραγματεύσεων του πολυμερούς εμπορικού συστήματος (Mavroidis, P.C., 2005).

Μετά από τόσα χρόνια εμπορικών διαπραγματεύσεων, κύριοι κερδισμένοι ανεδείχθησαν οι βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, μιας και η μεγαλύτερη απελευθέρωση επήλθε στην κατηγορία των μεταποιητικών και υψηλής τεχνολογίας προϊόντων. Στην κατηγορία αγαθών δηλαδή στην οποία οι παραπάνω χώρες διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα. Παρόλα αυτά καθώς τα μέλη του διεθνούς εμπορικού συστήματος αυξάνονται από χώρες που ανήκουν στον αναπτυσσόμενο κόσμο, ήταν ανάγκη όλο και περισσότερα τα ζητήματα προς διαπραγμάτευση και ρύθμιση να αντανakλούν τα συμφέροντα των χωρών αυτών. Ο Γύρος της Ουρουγουάης μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση των αγροτικών προϊόντων στις εμπορικές διαπραγματεύσεις, παρόλα αυτά η πρόοδος που σημειώθηκε σ' αυτόν τον τομέα ήταν μικρή και αυτό φάνηκε ιδιαίτερα στην

υπουργική συνδιάσκεψη του Σιάτλ (1999), όπου οι αναπτυσσόμενες θεώρησαν ότι παραγκωνίζονται σημαντικά από τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες.

Το πολυμερές διεθνές εμπορικό σύστημα έπρεπε, συνεπώς, να δώσει έμφαση στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών και ακριβώς για το λόγο αυτό ο νέος Γύρος των διαπραγματεύσεων της Ντόχα που ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2001 ονομάστηκε «αναπτυξιακός». Το ζήτημα βέβαια της φύσης των εμπορικών διαπραγματεύσεων σήμερα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο. Αυτό συμβαίνει, κυρίως, γιατί στις διαπραγματεύσεις αυτές, εκτός των αγροτικών προϊόντων, είχαμε και την ενσωμάτωση μίας σειράς νέων ζητημάτων, όπως η απελευθέρωση του εμπορίου των υπηρεσιών και η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα ζητήματα αυτά είναι τέτοιας ιδιαίτερης σημασίας για τις ανεπτυγμένες χώρες, έτσι ώστε αυτές να τα χρησιμοποιούν ως διαπραγματευτικά όπλα απέναντι στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών. Το αποτέλεσμα είναι να μην προβαίνουν σε υποχωρήσεις στο ζήτημα της απελευθέρωσης των αγορών των αγροτικών προϊόντων, εάν οι δεύτερες δεν κάνουν υποχωρήσεις σε αυτά τα ζητήματα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες από την άλλη πλευρά προκειμένου να κάνουν παραχωρήσεις στα νέα ζητήματα, θέτουν ως όρο οι ανεπτυγμένες χώρες να προσφέρουν περισσότερα ανταλλάγματα όσον αφορά τα αγροτικά αγαθά, και κατά αυτό τον τρόπο οι εμπορικές διαπραγματεύσεις καταλήγουν να είναι ένας φαύλος κύκλος αλληλοκατηγοριών για αδιαλλαξία.

5.3 Τα θέματα των διαπραγματεύσεων

Το πρόγραμμα των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ντόχα, όπως αρχικά συμφωνήθηκε, συνοψίζεται στον κάτωθι πίνακα.

Θέμα	Είδος εργασίας	Στόχοι
Θέματα σχετικά με την εφαρμογή των αποτελεσμάτων του προηγούμενου Γύρου	Μερική διαπραγμάτευση	Λήψη 50 περίπου αποφάσεων για αποσαφήνιση υποχρεώσεων αναπτυσσόμενων χωρών που συμφωνήθηκαν στο γύρο της Ουρουγουάης

Αγροτικά	Διαπραγματεύσεις (σύμφωνα με άρθρο 20 της Συμφωνίας για Αγροτικά, ξεκίνησαν 2000)	Συνέχιση του έργου του προηγούμενου γύρου. Περαιτέρω άνοιγμα των αγορών, μείωση εξαγωγικών επιδοτήσεων, μείωση εσωτερικών ενισχύσεων που διαταράσσουν το εξωτερικό, ενίσχυση κανόνων και πειθαρχιών, συμπερίληψη των μη εμπορικών θεμάτων (π.χ. προστασία περιβάλλοντος, ασφάλεια τροφίμων, ανάπτυξη υπαίθρου).
Υπηρεσίες	Διαπραγματεύσεις (ξεκίνησαν ήδη το 2000)	Περαιτέρω διεύρυνση των δεσμεύσεων των κρατών μελών ανά τομέα, ενίσχυση οριζόντιων κανόνων, προοδευτική απελευθέρωση του εμπορίου, ρύθμιση θέματος κίνησης προσώπων κ.α.
Πρόσβαση στις αγορές μη αγροτικών αγαθών	Διαπραγματεύσεις	Μείωση ή κατάργηση των δασμών, συμπεριλαμβανομένων της εξάλειψης ή μείωσης των πολύ υψηλών δασμών (tariff peaks), της δασμολογικής κλιμάκωσης (tariff escalation) καθώς και των μη δασμολογικών εμποδίων και λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα των αναπτυσσομένων χωρών.
Ζητήματα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με το εμπόριο (TRIPS)	Διαπραγματεύσεις	Ειδική υπουργική δήλωση για μια ελαστική εφαρμογή των TRIPS ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση των χωρών του Νότου σε σημαντικά φάρμακα. Ρύθμιση του ζητήματος των γεωγραφικών ενδείξεων για κρασιά και άλλα αλκοολούχα (περάτωση αυτών των διαπραγματεύσεων μέχρι το 2003). Επέκταση της προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων και σε άλλα προϊόντα, επανεξέταση των ρυθμίσεων των TRIPS, συζήτηση για νέα ζητήματα όπως βιοποικιλότητα, προστασία παραδοσιακής γνώσης και φολκλόρ κ.α.
Σχέση μεταξύ εμπορίου και επενδύσεων	Μελέτη του θέματος από ειδική ομάδα εργασίας ήδη από το 1996 (Σιγκαπούρη), οριστική απόφαση για έναρξη διαπραγματεύσεων στο Μεξικό το 2003.	Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ άμεσων ξένων επενδύσεων και του διεθνούς εμπορίου. Κανένας σαφής διαπραγματευτικός στόχος πριν την οριστική απόφαση.
Αλληλεπίδραση μεταξύ εμπορίου και πολιτικής ανταγωνισμού	Μελέτη του θέματος από ειδική ομάδα εργασίας ήδη από το 1996 (Σιγκαπούρη), οριστική απόφαση για έναρξη διαπραγματεύσεων στο Μεξικό το 2003.	Κατευθύνσεις για διερεύνηση της σχέσης μεταξύ εμπορίου και πολιτικής ανταγωνισμού, κανένας σαφής διαπραγματευτικός στόχος.
Διαφάνεια στις δημόσιες αγορές	Μελέτη του θέματος από ειδική ομάδα εργασίας ήδη από το 1996 (Σιγκαπούρη), οριστική απόφαση για έναρξη διαπραγματεύσεων στο Μεξικό το 2003.	Κατευθύνσεις για διερεύνηση του ζητήματος της διαφάνειας, κανένας σαφής διαπραγματευτικός στόχος.
Διευκόλυνση του εμπορίου	Μελέτη του θέματος από ειδική ομάδα εργασίας ήδη από το 1996 (Σιγκαπούρη), οριστική απόφαση για έναρξη διαπραγματεύσεων στο Μεξικό το 2003.	Κατευθύνσεις για διερεύνηση διαφόρων πτυχών της διευκόλυνσης αυτής (π.χ. τράνζιτ, διοικητικές διαδικασίες στο εξωτερικό εμπόριο), κανένας σαφής διαπραγματευτικός στόχος.
Κανόνες του ΠΟΕ: Αντιντάμπινγκ και επιδοτήσεις	Διαπραγματεύσεις	Αποσαφήνιση και βελτίωση κανόνων και πειθαρχιών λαμβάνοντας υπόψη των ανάγκες των αναπτυσσομένων χωρών.
Κανόνες του ΠΟΕ: περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες	Διαπραγματεύσεις	Αποσαφήνιση και βελτίωση πειθαρχιών και διαδικασιών στο πλαίσιο της ισχύουσας ρύθμισης του ΠΟΕ.

Μηχανισμός διευθέτησης διαφορών	Διαπραγματεύσεις (συμφωνία μέχρι Μάιο 2003)	Βελτίωση του μηχανισμού. Το όποιο αποτέλεσμα θα ισχύσει ανεξαρτήτως της συνολικής κατάληξης των διαπραγματεύσεων, δηλαδή δεν αποτελεί μέρος του λεγόμενου «single undertaking».
Εμπόριο και περιβάλλον	Διαπραγματεύσεις και άλλες εργασίες	Σχέση μεταξύ υφιστάμενων κανόνων του ΠΟΕ και των ειδικών εμπορικών δεσμεύσεων που προβλέπονται σε πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες (σε 20 από τις περίπου 200 περιέχονται εμπορικές δεσμεύσεις). Πως τα κράτη μέλη θα εφαρμόζουν αυτές τις δεσμεύσεις. Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των γραμματειών των πολυμερών περιβαλλοντικών πολιτικών και του ΠΟΕ. Διαπραγματεύσεις για δυνατότητα απόκτησης καθεστώτος παρατηρητή διεθνών περιβαλλοντικών οργανισμών. Διαπραγματεύσεις για μείωση ή κατάργηση δασμών και λοιπών εμποδίων στο εμπόριο περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών. Αποσαφήνιση και βελτίωση κανόνων ΠΟΕ για επιδοτήσεις στην αλιεία.
Ηλεκτρονικό εμπόριο	Πρόγραμμα εργασίας του Γενικού Συμβουλίου του ΠΟΕ	Συνέχιση του σχετικού προγράμματος που ξεκίνησε το 1998 με στόχο τη διερεύνηση όλων των επιπτώσεων στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών καθώς και στα TRIPS που προκύπτουν από τη διάδοση και αύξηση του παγκόσμιου ηλεκτρονικού εμπορίου.
Μικρές οικονομίες	Εντολή για έρευνα από το Γενικό Συμβούλιο	Διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μικρές οικονομίες (π.χ. έλλειψη οικονομιών κλίμακας, περιορισμένοι φυσικοί πόροι) και κατάθεση προτάσεων στην Υπουργική Διάσκεψη για λήψη μέτρων.
Εμπόριο, χρέος και χρηματοδότηση	Νέα ομάδα εργασίας	Διερεύνηση των δυνατοτήτων αντιμετώπισης των προβλημάτων της υπερχρέωσης και των νομισματικών κρίσεων με μέτρα εμπορικής πολιτικής. Κατάθεση έκθεσης στο Γενικό Συμβούλιο και στην Υπουργική Διάσκεψη.
Εμπόριο και μεταφορά τεχνολογίας	Νέα ομάδα εργασίας	Διερεύνηση των δυνατοτήτων μεταφοράς τεχνολογίας στις χώρες του Νότου στο πλαίσιο του ΠΟΕ.
Τεχνική συνεργασία και ενίσχυση των υποδομών	Εργασία Γενικού Συμβουλίου και Γραμματείας	Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν στη Δήλωση της Ντόχα να παράσχουν την αναγκαία τεχνική και οικονομική ενίσχυση προκειμένου οι αναπτυσσόμενες να ανταποκριθούν σε μια σειρά από ζητήματα όπως «εμπόριο και επενδύσεις», «εμπόριο και πολιτική ανταγωνισμού», «περιβάλλον», «διευκόλυνση του εμπορίου», πρόσβαση στην αγορά» κ.α. Ένα μήνα μετά τη διάσκεψη της Ντόχα (20.12.2001), ο προϋπολογισμός του ΠΟΕ για τεχνική βοήθεια αυξήθηκε κατά 80% και δημιουργήθηκε το λεγόμενο «Doha Development Agenda Global Trust Fund» με αρχικό κεφάλαιο 15 εκ. ελβετικά φράγκα.
Ιδιαίτερα φτωχές χώρες (Least-developed countries)	Εργασίες σε διάφορα όργανα	Τελείως ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές των βιομηχανικών χωρών. Επιπρόσθετα μέτρα για βελτίωση εξαγωγών τους. Επιτάχυνση και διευκόλυνση των διαπραγματεύσεων για ένταξη στον ΠΟΕ. Παροχή ειδικής τεχνικής βοήθειας. Εκπόνηση και κατάθεση (2002) ειδικής έκθεσης από την αρμόδια Υπο-επιτροπή (Sub-Committee for LDCs).

Ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση	Εργασίες σε διάφορα όργανα	Επανεξέταση όλων των προβλέψεων του ΠΟΕ για την ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των αναπτυσσομένων χωρών, αποσαφήνιση και ενδυνάμωση τους.
--	----------------------------	---

Πηγή: Κότιος (2004)

5.4 Στάση και θέσεις της ΕΕ έναντι του Γύρου της Doha

Η ΕΕ αποτελεί έναν από τους βασικούς στυλοβάτες του διεθνούς εμπορικού συστήματος. Κατά συνέπεια η Ένωση υπήρξε ένας από τους βασικούς δρώντες που προκάλεσαν το νέο γύρο διαπραγματεύσεων. Οι στόχοι της ΕΕ δύνανται να συνοψισθούν στα εξής:

- Ενίσχυση των κανόνων, πειθαρχιών και διαδικασιών του πολυμερούς συστήματος του ΠΟΕ
- Ενσωμάτωση στους κανόνες του ΠΟΕ των δυναμικών αναπτυσσόμενων χωρών
- Βελτίωση στην πρόσβαση στις αγορές των βιομηχανικών προϊόντων
- Περαιτέρω συμφωνίες για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών (με εξαίρεση τις υπηρεσίες δημόσιου συμφέροντος όπως η παιδεία, ο πολιτισμός, η κοινωνική ασφάλιση και τα μέσα ενημέρωσης)
- Μείωση των ενισχύσεων στους αγρότες, κλσταδιακή κατάργηση (μέχρι το 2013) όλων των εξαγωγικών επιδοτήσεων και μείωση των εισαγωγικών δασμών
- Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης των χωρών του τρίτου κόσμου.

Αναλυτικότερα, οι βασικές διαπραγματευτικές θέσεις και επιδιώξεις της ΕΕ ήταν:

Μεγαλύτερη τόλμη για την επίτευξη ισορροπημένης συμφωνίας για τη γεωργία: αντιμετώπιση όλων των μορφών στήριξης των εξαγωγών.

Θα χρειαζόταν προσπάθεια από όλους τους εταίρους του ΠΟΕ και στους τρεις βασικούς τομείς, δηλαδή τη στήριξη των εξαγωγών, τη στήριξη των εγχώριων συναλλαγών και την πρόσβαση στην αγορά, εάν επιδιώκόταν ισορροπημένο αποτέλεσμα στον τομέα της γεωργίας. Ήταν σαφές, ότι ο στόχος κατάργησης κάθε

επιδότησης κατά τις εξαγωγές ήταν κοινός για τη μεγάλη πλειονότητα των συμμετεχόντων. Πριν από το Κανκούν, η ΕΕ πρότεινε ήδη να καταργήσει τις εξαγωγικές επιδοτήσεις για μια σειρά προϊόντων που παρουσίαζαν ενδιαφέρον για τις αναπτυσσόμενες χώρες και κατέστη στη συνέχεια σαφές ότι δεν θα υπήρχαν α priori εξαιρέσεις, με αποτέλεσμα όλες οι εξαγωγικές επιδοτήσεις της ΕΕ να τίθενται ουσιαστικά υπό συζήτηση. Ωστόσο, η εν λόγω κατάργηση για ορισμένα προϊόντα δεν λειτούργησε. Για το λόγο αυτό, η ΕΕ αποφάσισε ότι θα ήταν έτοιμη να συζητήσει το θέμα των εξαγωγικών επιδοτήσεων, εάν υπήρχε αποδεκτή έκβαση ως προς την πρόσβαση στην αγορά, τη στήριξη των εγχώριων συναλλαγών και τα προβλήματα μη εμπορικής φύσεως και εφόσον ρυθμιστούν, ως αντάλλαγμα, παράλληλα όλες οι μορφές επιδότησης των εξαγωγών. Η ΕΕ είναι, επίσης, έτοιμη να παίξει το ρόλο της όσον αφορά τη στήριξη των εγχώριων συναλλαγών, όπως φάνηκε από τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αγροτικής πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΕ πρότεινε μια πολύ ουσιαστική περικοπή στις επιδοτήσεις που επιφέρουν στρεβλώσεις του εμπορίου, την κατάργηση της ελάχιστης στήριξης για ανεπτυγμένες χώρες, νέους κανόνες που θα δύναντο να εμποδίζουν τις χώρες που παρέχουν επιδοτήσεις να μεταφέρουν επιδοτήσεις μεταξύ διαφορετικών δεσμών μέτρων αλλά και στο εσωτερικό της ίδιας δέσμης και μεγαλύτερη διαφάνεια. Η ΕΕ θα έπρεπε επίσης να αναλάβει σαφή δέσμευση ότι οι επιδοτήσεις που θα χορηγούνταν στο πλαίσιο της πράσινης δέσμης μέτρων και δεν επιφέρουν στρέβλωση του εμπορίου δεν θα υπόκεινται σε περιορισμούς. Άλλοι σημαντικοί χορηγοί επιδοτήσεων στον τομέα της γεωργίας, ειδικότερα οι ΗΠΑ, θα όφειλαν να δείξουν τόλμη και θάρρος και να ακολουθήσουν το παράδειγμα της ΕΕ (Butault, J-P. / Jean-Christophe Bureau, 2006).

Όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά, η ΕΕ θεώρησε ότι οι περικοπές των δασμών για τα γεωργικά προϊόντα μπορούσαν να επιτευχθούν με τη βοήθεια φόρμουλας που θα περιλάμβανε ένα μίγμα ισχυρών περικοπών, αλλά συγχρόνως θα παρείχε ευελιξία και ισορροπία για την αντιμετώπιση ευαίσθητων θεμάτων που ενδιαφέρουν την ΕΕ και ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΕ πρότεινε, επίσης, έγκαιρη δράση για το βαμβάκι, που αποτελεί προϊόν ζωτικής σημασίας για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Συγκεκριμένα, η ΕΕ πρότεινε την κατάργηση κάθε μορφής στήριξης των εξαγωγών, την ελεύθερη και απεριόριστη πρόσβαση στην αγορά και τη σημαντική μείωση και, ει δυνατόν, κατάργηση των εγχώριων επιδοτήσεων που συνεπάγονται τη μεγαλύτερη στρέβλωση του εμπορίου.

Απλούστερη προσέγγιση των ζητημάτων της Σιγκαπούρης

Η ΕΕ είχε ήδη αποδείξει ότι ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε ένα από τα τέσσερα ζητήματα της Σιγκαπούρης ανάλογα με την ιδιαιτερότητα του καθενός, δηλ. να διατηρήσει στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα μόνο τα ζητήματα για τα οποία υπάρχει συναίνεση ως προς την έναρξη διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Φάνηκε ότι υπάρχει σαφής επιθυμία για έναρξη των διαπραγματεύσεων σχετικά με τη διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Ήταν σαφές, ότι δεν υπήρχε καμία συναίνεση για έναρξη διαπραγματεύσεων σχετικά με τις επενδύσεις και τον ανταγωνισμό. Η εικόνα ήταν λιγότερο σαφής όσον αφορά τη διαφάνεια των δημοσίων συμβάσεων, αλλά η ΕΕ ήταν διατεθειμένη να επιδιώξει συναίνεση για το θέμα αυτό με οποιονδήποτε τρόπο.

Περαιτέρω προσπάθειες υπέρ των πλέον φτωχών και αδύναμων αναπτυσσόμενων χωρών (ομάδα των 90): οφέλη χωρίς ανταλλάγματα

Η ΕΕ πρότεινε επίσης να υπάρξουν ειδικές ρυθμίσεις για τις φτωχότερες (λιγότερο ανεπτυγμένες) και τις πιο αδύναμες χώρες του ΠΟΕ - ουσιαστικά την αποκαλούμενη ομάδα των 90 (συμμαχία των λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών και των κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού). Δεν ζητήθηκε από τις χώρες αυτές να ανοίξουν περαιτέρω τις αγορές τους, ενώ παρασχέθηκε στα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα τους βελτιωμένη πρόσβαση στις αγορές των ανεπτυγμένων και των πλουσιότερων αναπτυσσόμενων χωρών. Στο πλαίσιο του προτεινόμενου σχεδίου, οι ευάλωτες οικονομίες θα ωφελούνταν από τη βελτιωμένη πρόσβαση σε όλες τις άλλες αγορές, συμπεριλαμβανομένων των αγορών των πλουσιότερων αναπτυσσόμενων χωρών και θα υπήρχε με τον τρόπο αυτό αντιστάθμιση για τη διάβρωση των προτιμήσεων που παρέχονταν σε χώρες της ομάδας των 90 σε ορισμένες ανεπτυγμένες χώρες, ιδίως στην ΕΕ (Κότιος, 2004).

Εκτός από την προώθηση αυτών των τριών ζητημάτων, η σχετική επιστολή επίσης:

- επαναλάμβανε την πρόσκληση για ουσιαστική περικοπή των δασμών κατά τις εμπορικές συναλλαγές στον τομέα των βιομηχανικών προϊόντων, σύμφωνα με μια γενική και απλή φόρμουλα που θα περιλάμβανε περιορισμένες εξαιρέσεις·

- έκανε έκκληση σε άλλα μέλη του ΠΟΕ να βοηθήσουν την ΕΕ να προωθήσει τις διαπραγματεύσεις για το άνοιγμα των εμπορικών συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες σημείωναν μεγάλη καθυστέρηση. Υπογράμιζε ότι απαιτούνταν περισσότερες και καλύτερες προσφορές.

Μετά την κατάρρευση της υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν το Σεπτέμβριο 2003, η ΕΕ ανέλαβε τη δέσμευση να δώσει νέα πνοή στο γύρο διαπραγματεύσεων της Ντόχα για το παγκόσμιο εμπόριο.

Η πολιτική της που συνίστατο σε επιδίωξη πολύπλευρης συμμετοχής, σε ανάπτυξη πραγματικής ευελιξίας και σε προσπάθεια για επίτευξη γρήγορων αποτελεσμάτων καθορίστηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής της 28^{ης} Νοεμβρίου 2003 ("Αναβίωση των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα – η άποψη της ΕΕ") και εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ στις 9 Δεκεμβρίου 2003. Η ΕΕ θεωρησε ότι το 2004 δεν ήταν - και δεν επιτρεπόταν να είναι - ένα χαμένο έτος για την εμπορική πολιτική. Για το σκοπό αυτό, συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για οικοδόμηση συμμαχιών με όλα τα μέλη του ΠΟΕ και πραγματοποιήθηκαν εντατικές επαφές ιδιαίτερα με τις ομάδες αναπτυσσόμενων χωρών, όπως η ομάδα των 20 και η ομάδα των 90. Απαιτούνταν ταχύτητα δράσης διότι δεν έμενε πολύς χρόνος και συναίνεση στον ΠΟΕ μέχρι τον Ιούλιο σχετικά με "ρυθμίσεις τύπου Κανκούν" (δηλαδή ένα πλαίσιο για συμφωνία χωρίς αριθμούς) στους βασικούς τομείς της γεωργίας, της πρόσβασης στην αγορά μη γεωργικών προϊόντων (NAMA), των ζητημάτων της Σιγκαπούρης και της ανάπτυξης. Επρόκειτο σαφώς για μικρή ευκαιρία και ήταν ζωτικής σημασίας η μετατροπή της πολιτικής θέλησης που εκφραζόταν στο πλαίσιο του ΠΟΕ σε συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις και αποφάσεις, τόσο στη Γενεύη όσο και στις υπουργικές συναντήσεις κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων μηνών, συμπεριλαμβανομένης της υπουργικής διάσκεψης του ΟΟΣΑ στις 13-14 Μαΐου και της συνόδου του γενικού συμβουλίου του ΠΟΕ στις 17 Μαΐου.

Γεωργία

Εγγώριες γεωργικές ενισχύσεις

Λόγω των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποίησε η ΕΕ ήταν σε θέση να προβεί σε ισχυρές περικοπές (70%) των γεωργικών ενισχύσεων που στρέβλωναν το εμπόριο. Οι άλλες πλούσιες χώρες θα έπρεπε να την ακολουθήσουν. Για να ακολουθήσουν το παράδειγμα της ΕΕ, οι ΗΠΑ θα χρειαζόταν να αλλάξουν τον αγροτικό νόμο του 2002 που στρέβλωνε το εμπόριο και απορροφούσε 20 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ κατ'έτος.

Στήριξη των εξαγωγών

Η ΕΕ χρησιμοποιούσε επιδοτήσεις για τη στήριξη των εξαγωγών της. Το ποσό των εξαγωγικών επιδοτήσεων μειώθηκε από 25% της αξίας των αγροτικών εξαγωγών το 1992 σε 5,2% το 2001 και σε απόλυτους αριθμούς από 10 σε 2,8 δισεκατομμύρια ευρώ κατ'έτος. Όλα αυτά τα επίπεδα στήριξης θα μειώνονταν περισσότερο μετά τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 που θα καθιστούσε τη στήριξη της ΕΕ στη γεωργία ακόμη περισσότερο φιλική στις εμπορικές συναλλαγές. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, δεν έπαψαν να αυξάνονται άλλες μορφές στήριξης των εξαγωγών. Το 2003, οι ΗΠΑ διέθεσαν 3,2 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ για εξαγωγικές πιστώσεις που προσέφεραν στους εξαγωγείς τους ένα αθέμιτο πλεονέκτημα στην παγκόσμια αγορά. Οι ΗΠΑ διέθεταν επίσης δισεκατομμύρια κάθε έτος για εξαγωγικές επιδοτήσεις με το πρόσχημα της "επισιτιστικής βοήθειας", που αυξάνονταν σε περίοδο πλεονασμάτων στις ΗΠΑ. Τα κρατικά μονοπώλια του Καναδά, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας ή οι εξαγωγικοί δασμοί που επέβαλλε η Αργεντινή στη σόγια και το αλεύρι σόγιας, αποτελούσαν μερικά άλλα ισχυρά παραδείγματα. Η προθυμία της ΕΕ να προωθήσει τη συζήτηση για τις εξαγωγικές επιδοτήσεις προϋπέθετε την ταυτόχρονη εξέταση όλων των μορφών στήριξης των εξαγωγών (Παπαστάμκος, Γ. 2000).

Κατάργηση των κενών που συνεπάγονται ενισχύσεις που στρεβλώνουν το εμπόριο

Τα υπάρχοντα κενά που επέτρεπαν τις αγροτικές ενισχύσεις που στρεβλώνουν το εμπόριο, όπως ο κανόνας για την ελάχιστη στήριξη, επιβαλλόταν να κλείσουν οριστικά. Οι ΗΠΑ ξόδευαν αυτήν την περίοδο 8 δισεκατομμύρια δολάρια για ελάχιστη στήριξη. Η ΕΕ θεωρούσε ότι η ελάχιστη στήριξη πρέπει να καταργηθεί για τις ανεπτυγμένες χώρες.

Πώς θα περικόπτονταν οι δασμοί για τα γεωργικά προϊόντα;

Ο μέσος εφαρμοζόμενος δασμός σε γεωργικά προϊόντα στην ΕΕ ανερχόταν σε 10,5%, ενώ ο εν λόγω δασμός στη Βραζιλία ανερχόταν σε 30% και οι δασμοί μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών ανέρχονταν σε 60%. Οι απόψεις για το πώς θα βελτιωνόταν η πρόσβαση στις αγορές γεωργικών προϊόντων διέφεραν ευρέως, απεικονίζοντας συχνά το γεγονός ότι οι δασμολογικές διαρθρώσεις ήταν εξαιρετικά διαφορετικές μεταξύ των μελών. Γι' αυτό ήταν αναπόφευκτος ο συμβιβασμός μεταξύ των ακραίων θέσεων.

Η ΕΕ θεωρούσε ότι η ενδεδειγμένη φόρμουλα θα έπρεπε να συνδυάζει, με τις απαραίτητες τροποποιήσεις, τους προβληματισμούς όλων των συμμετεχόντων και τις ευαισθησίες των αναπτυσσόμενων χωρών. Ένας τέτοιος συνδυασμός θα μπορούσε να περιλαμβάνει έντονες περικοπές δασμών, παρέχοντας συγχρόνως στις χώρες τις δυνατότητες να αντιμετωπίζουν τις πλέον ευαίσθητες από τις περιπτώσεις συνδυάζοντας τη μείωση δασμών με την επέκταση των δασμολογικών ποσοστώσεων (Panagariya, A. 2005).

Βιομηχανικά εμπορεύματα

Το εμπόριο μη γεωργικών προϊόντων αντιπροσώπευε περισσότερο από το 80% των παγκόσμιων εμπορευματικών συναλλαγών. Η μείωση των δασμών σε αυτόν τον τομέα, επομένως, ήταν πιθανό να δημιουργήσει σημαντικές εμπορικές ευκαιρίες τόσο για τις ανεπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Υπηρεσίες

Οι υπηρεσίες αντιπροσώπευαν από το 1/2 έως τα 2/3 των οικονομιών των χωρών. Στο πλαίσιο του ΠΟΕ, οι χώρες συμφωνούσαν να ανοίξουν τις εμπορικές συναλλαγές

στον τομέα των υπηρεσιών σε άλλα μέλη του ΠΟΕ βάσει προσφορών και αιτήσεων. Κάθε χώρα καθόριζε τους τομείς που επιθυμούσε να ανοίξει στο διεθνές εμπόριο. Οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ δεν αφορούσαν τον καθορισμό της αποστολής των δημόσιων υπηρεσιών, της οργάνωσής τους ή της χρηματοδότησής τους. Δεν αφορούσαν, εξάλλου, την κατάργηση των κανονιστικών ρυθμίσεων ή την ιδιωτικοποίηση. Η ΕΕ είχε λάβει 42 προσφορές και 40 αιτήσεις.

Ζητήματα της Σιγκαπούρης

Επρόκειτο για τη θέσπιση νέων κανόνων για τη διευκόλυνση του εμπορίου, τη διαφάνεια των δημοσίων συμβάσεων, τις επενδύσεις και τον ανταγωνισμό. Αυτά τα τέσσερα ζητήματα συμπεριλήφθηκαν στο αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα. Ωστόσο, τα μέλη του ΠΟΕ συμφώνησαν να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για τα εν λόγω ζητήματα αφού υπάρξει συμφωνία για τις γενικές ρυθμίσεις τους. Λόγω της αποτυχίας των διαπραγματεύσεων στο Κανκούν, δεν είχε επιτευχθεί μέχρι τότε καμία συμφωνία για τέτοιες ρυθμίσεις.

5.5 Η στάση των υπολοίπων χωρών μελών

Όπως και στους προηγούμενους γύρους των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων, έτσι και στο γύρο της Doha, η επιδίωξις των επί μέρους εταίρων ποικίλουν.

Έτσι, οι βιομηχανικές χώρες (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία, Αυστραλία) έθεσαν στόχους όμοιους με την ΕΕ. Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι των αναπτυγμένων χωρών ήταν:

- Η σταθεροποίηση του πολυμερούς συστήματος του ΠΟΕ μέσω βελτιώσεων στο θεσμικό του πλαίσιο.
- Η μείωση των δασμών για βιομηχανικά προϊόντα και κυρίως των πολύ υψηλών δασμών τόσο στις ίδιες τις βιομηχανικές χώρες, όσο και στις αναδύμενες οικονομίες του Νότου όπως στις χώρες της ανατολικής, νότιας και νοτιοανατολικής Ασίας και της λατινικής Αμερικής.
- Συνέχιση της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών.

- Βελτίωση στην πρόσβαση στις αγορές αγροτικών προϊόντων, μείωση των ενισχύσεων στους παραγωγούς και σταδιακή κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων.
- Βελτίωση στα εθνικά συστήματα τελωνειακών ελέγχων και παροχή τεχνικής στήριξης στις φτωχές χώρες.
- Καταπολέμηση της πειρατείας πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.
- «Δέσιμο» των δασμών των αναπτυσσόμενων χωρών εταίρων.
- Ενσωμάτωση των ισχυρών οικονομιών του Νότου στις πειθαρχίες του ΠΟΕ.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες, υπό την ηγεσία χωρών όπως η Κίνα, η Βραζιλία, το Μεξικό και η Ινδία σχημάτισαν μια ισχυρή ομάδα (Group 20), με σκοπό να ηγηθεί των χωρών του Νότου. Τα βασικά αιτήματά του ήταν:

- Η ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των χωρών του Νότου.
- Η έμφαση των διαπραγματεύσεων στην ανάπτυξη των χωρών του Νότου.
- Το άνοιγμα των χωρών του Βορρά για τις εξαγωγές του Νότου.
- Η κατάργηση των αγροτικών ενισχύσεων από τις βιομηχανικές χώρες.
- Το άνοιγμα των αναπτυγμένων χωρών για υπηρεσίες έντασης εργασίας (π.χ. κατασκευαστικές).
- Η λήψη τεχνικής και οικονομικής βοήθειας για την προσαρμογή των αναπτυσσόμενων χωρών στις απαιτήσεις του ΠΟΕ.

6. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ ΔΟΗΑ

6.1 Cancun (2003)

Κατά τη διάρκεια της υπουργικής συνδιάσκεψης στο Κανκούν το 2003 οι ανεπτυγμένες χώρες υιοθέτησαν μια αμετακίνητη θέση και δεν προέβησαν σε υποχωρήσεις για ζητήματα ύψιστου ενδιαφέροντος των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως ήταν το αγροτικό, εάν οι αναπτυσσόμενες δεν δεχτούν να κάνουν υποχωρήσεις στα λεγόμενα ζητήματα της Σιγκαπούρης τα οποία αναφέρονται στη διευκόλυνση του

εμπορίου, στις επενδύσεις, στον ανταγωνισμό και στη διαφάνεια στις προμήθειες των δημοσίων έργων. Στο Κανκούν, συνεπώς, οι αναπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν εντελώς διαφορετικούς στόχους και για αυτό το λόγο δεν επήλθε κάποια συμφωνία μεταξύ τους. Τέτοιου είδους διαφωνίες αναμφίβολα θέτουν σε κίνδυνο τα θεμέλια του διεθνούς πολυμερούς εμπορικού συστήματος, αν θεωρηθεί ότι η εναλλακτική λύση, δηλαδή η προσφυγή των κρατών στην υπογραφή διμερών και προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών, όντως υπονομεύει το διεθνές πολυμερές εμπορικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι μεταξύ του Ιανουαρίου και του Αυγούστου 2004, υπογράφηκαν είκοσι μία νέες διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες ενώ άλλες εξήντα βρίσκονταν στο στάδιο της διαπραγμάτευσης. Βέβαια, υπάρχει και η άλλη άποψη που υποστηρίζει ότι οι διμερείς και οι προτιμησιακές συμφωνίες δεν υπονομεύουν αλλά δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την επέκταση του διεθνούς εμπορίου. Ένα καλό παράδειγμα είναι αυτό της ΕΕ, της NAFTA και της MERCOSUR που ουσιαστικά οδήγησαν σε σημαντική απελευθέρωση του εμπορίου στην Ευρώπη, στη Βόρεια και στη Νότιο Αμερική αντίστοιχα, με την προοπτική εξάπλωσης αυτής στο υπόλοιπο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα μέσω των πολυμερών διαπραγματεύσεων στα πλαίσια του ΠΟΕ. Σε κάθε περίπτωση πάντως κάθε υπουργική συνδιάσκεψη που αποτυγχάνει είναι πάνω από όλα ένα πλήγμα για την αξιοπιστία του ΠΟΕ ως οργανισμού που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου (McMahon, J. 2006).

6.2 Γενεύη (2004)

Μετά την αποτυχία στο Κανκούν, κατέστη σαφές ότι προκειμένου ο αναπτυξιακός γύρος της Ντόχα να καταφέρει να βγάλει από τη φτώχεια τα εκατομμύρια των ανθρώπων, όπως αρχικά υποσχόταν, θα έπρεπε όλα τα μέλη του ΠΟΕ να προχωρήσουν σε αμοιβαίες παραχωρήσεις. Οι ελπίδες για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων αναζωπυρώθηκαν τον Ιούλιο του 2004 με την συμφωνία που επετεύχθη στη Γενεύη. Η συμφωνία αυτή όριζε το γενικότερο πλαίσιο υλοποίησης της τελικής φάσης των διαπραγματεύσεων της Ντόχα. Στην ουσία έθετε ξεκάθαρα τις παραμέτρους που χρειαζόταν να ξεκαθαριστούν στη συνέχεια στους τομείς των αγροτικών προϊόντων, της πρόσβασης των μη γεωργικών προϊόντων στις αγορές, των υπηρεσιών καθώς και σε μία σειρά από άλλα ζητήματα, όπως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, προκειμένου ο Γύρος αυτός να ολοκληρωθεί επιτυχώς στο Χονγκ Κονγκ το Δεκέμβριο του 2005. Για να επιτευχθεί αυτό, η συμφωνία της

Γενεύης όριζε όσον αφορά στον πρώτο τομέα ότι οι διαπραγματεύσεις θα έπρεπε να οδηγήσουν, μεταξύ άλλων, σε δραστική μείωση των μέτρων εσωτερικής ενίσχυσης, στην κατάργηση όλων των στρεβλωτικών για το εμπόριο πρακτικών εξωτερικής ενίσχυσης καθώς και σ' ένα σημαντικό άνοιγμα των αγορών των αγροτικών προϊόντων. Ταυτόχρονα, αναγνώριζε τη μεγάλη σημασία που έχει το βαμβάκι για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες και καλούσε τα συμβαλλόμενα μέρη να εξετάσουν την προοπτική μείωσης όλων των στρεβλωτικών για το εμπόριο πρακτικών που επηρεάζουν τον συγκεκριμένο τομέα, συμπεριλαμβανομένου των εισαγωγικών δασμών, των μέτρων εσωτερικής στήριξης καθώς και των εξαγωγικών επιδοτήσεων. (Sampson, P. G., 2005) Όσον αφορά στα βιομηχανικά αγαθά, η συμφωνία έκανε λόγο για την προώθηση ενός τρόπου μείωσης των δασμών, ώστε οι υψηλότεροι από αυτούς να υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις, ενώ ταυτόχρονα όριζε ότι οι πενήντα λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου θα έπρεπε να εξαιρεθούν από κάθε υποχρέωση μείωσης των δασμών και καλούσε τις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες να προσφέρουν ελεύθερη πρόσβαση στα αγαθά που προέρχονται απ' αυτές τις χώρες. Τέλος, όσον αφορά στις υπηρεσίες η συμφωνία καλούσε τα διαπραγματευόμενα μέρη να δημοσιοποιήσουν τις βελτιωμένες προτάσεις τους όσον αφορά στην απελευθέρωση του εμπορίου στον τομέα αυτόν μέχρι το Μάιο του 2005, ενώ ταυτόχρονα εξαιρούσε από τις διαπραγματεύσεις τα τρία από τα τέσσερα ζητήματα της Σιγκαπούρης (επενδύσεις, ανταγωνισμός και διαφάνεια στις προμήθειες δημοσίων έργων) (Gallagher, P., 2006).

Η επανέναρξη των συνομιλιών επιτεύχθηκε, μεταξύ άλλων, και από την μεγαλύτερη και πιο ενεργή συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών μέσω της δημιουργίας νέων και δραστήριων ομάδων στα πλαίσια του ΠΟΕ, όπως είναι για παράδειγμα η ομάδα των G-20 της οποίας ηγούνται χώρες όπως η Βραζιλία, η Ινδία και η Αργεντινή. Η ομάδα αυτή ήταν έτοιμη να διαπραγματευτεί σκληρά τα συμφέροντα των χωρών αυτών απέναντι στα αιτήματα των ΗΠΑ και της ΕΕ. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών υπήρξε ένα έντονο διπλωματικό παιχνίδι μεταξύ των πιο σημαντικών και ενεργών μελών του ΠΟΕ γύρω από τις διαπραγματεύσεις στο Χονγκ Κονγκ. Εύλογη επιθυμία όλων ήταν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την επίτευξη συμφωνίας πριν από την έναρξη της Υπουργικής διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ. Παρόλα αυτά από την αρχή διαφάνηκε ότι οι εξελίξεις δεν θα ήταν τόσο ευόμιες. Οι διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια της προ Χονγκ Κονγκ

περιόδου κινήθηκαν στο πλαίσιο της γνωστής μεθόδου κατά την οποία κάθε μέλος είναι διατεθειμένο να κάνει υποχωρήσεις σ' ένα τομέα μόνο εάν το άλλο κάνει παραχωρήσεις σ' έναν άλλον. Κατά αυτόν τον τρόπο η Ευρωπαϊκή Ένωση φάνηκε αδιάλλακτη να υποχωρήσει στις πιέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών να προβεί σε περισσότερες παραχωρήσεις στον γεωργικό τομέα, εάν οι τελευταίες δεν άνοιγαν σημαντικά τις αγορές βιομηχανικών αγαθών και υπηρεσιών τους.

6.3 Χονγκ Κονγκ (2005)

Οι διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση του εμπορίου των αγαθών και των υπηρεσιών πρέπει να τοποθετηθούν μέσα στα πλαίσια του γενικότερου φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, ενός φαινομένου που αν μη τι άλλο έχει ως πιο άμεσο και προφανές αποτέλεσμα τη συνεχώς αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των διαφόρων χωρών και των λαών της υφηλίου. Ακριβώς σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να τοποθετηθούν και οι συνομιλίες που έλαβαν χώρα στο Χονγκ Κονγκ από τις 13 έως και τις 18 Δεκεμβρίου 2005 ανάμεσα στους Υπουργούς Εμπορίου των 148 χωρών-μελών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Οι συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις μάλιστα έτυχαν ιδιαίτερης μεταχείρισης για το λόγο του ότι οποιαδήποτε αποτυχία τους θα υπονόμειε σοβαρά τα θεμέλια του παγκόσμιου πολυμερούς εμπορικού συστήματος. Οι Υπουργοί Εμπορίου το γνώριζαν αρκετά καλά έτσι ώστε να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους στην επίτευξη έστω και μίας συμφωνίας ελαχίστου κοινού παρανομαστή, κάτι που τελικά έγινε.

Οι συνομιλίες στο Χονγκ Κονγκ προορίζονταν να αποτελέσουν το τελικό στάδιο διαπραγματεύσεων του λεγόμενου αναπτυξιακού Γύρου της Ντόχα. Στόχος του Γύρου είναι να οδηγήσει σε δραστική μείωση της φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από τα οφέλη πλούτου που θα επιτευχθούν από τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων, των βιομηχανικών αγαθών καθώς και των υπηρεσιών. Το γεγονός ότι οι δύο προηγούμενες υπουργικές συνδιασκέψεις του ΠΟΕ στο Σηάτλ το 1999 και στο Κανκούν το 2003, απέτυχαν να οδηγήσουν σε συμφωνία, καθιστούσε επιτακτική για την αξιοπιστία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, την ανάγκη επιτυχούς κατάληξη των συγκεκριμένων διαπραγματεύσεων. Γενικότερα, η διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου έχει συμβάλλει σαφώς ώστε πολυάριθμες χώρες να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη. Παρόλα αυτά, λόγω της ασυνήθιστης δυναμικής της τα οφέλη αυτά δεν κατανέμονται ισομερώς σ' όλα τα μέλη του

διεθνούς εμπορικού συστήματος. Αυτό είναι λογικό αν λάβει κανείς υπόψη κάποια ιστορικά στοιχεία όσον αφορά τη λειτουργία του διεθνούς πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

Ο αρχικός σκοπός αυτού του συστήματος, όπως διαμορφώθηκε μέσα από τη λειτουργία της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) ήταν η προώθηση του εμπορίου των βιομηχανικών κυρίως προϊόντων κατά τρόπο που θα εξυπηρετούσε καλύτερα την ανόρθωση και την επανασύσταση της βαριά πληγωμένης από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Χρειάστηκε να περάσουν σχεδόν είκοσι χρόνια μέχρι το 1966, οπότε και άρχισαν να γίνονται οι πρώτες αναφορές στην ανάγκη ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών όσον αφορά στην απελευθέρωση του εμπορίου των αγαθών. Ακόμα σημαντικότερο, και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή γεωργικών αγαθών, χρειάστηκε να περάσει σχεδόν μισός αιώνας μέχρι τη λήξη του Γύρου της Ουρουγουάης, οπότε και υπήρξε η ενσωμάτωση του ζητήματος της απελευθέρωσης του εμπορίου αγροτικών αγαθών, στην ημερήσια διάταξη των διαπραγματεύσεων του πολυμερούς εμπορικού συστήματος (Jackson, J.H., 2006).

Μετά από τόσα χρόνια εμπορικών διαπραγματεύσεων, κύριοι κερδισμένοι ανεδείχθησαν οι βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, μιας και η μεγαλύτερη απελευθέρωση επήλθε στην κατηγορία των μεταποιητικών και υψηλής τεχνολογίας προϊόντων. Στην κατηγορία αγαθών δηλαδή στην οποία οι παραπάνω χώρες διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα. Παρόλα αυτά καθώς τα μέλη του διεθνούς εμπορικού συστήματος αυξάνονται από χώρες που ανήκουν στον αναπτυσσόμενο κόσμο, ήταν ανάγκη όλο και περισσότερα τα ζητήματα προς διαπραγμάτευση και ρύθμιση να αντανakλούν τα συμφέροντα των χωρών αυτών. Ο Γύρος της Ουρουγουάης μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση των αγροτικών προϊόντων στις εμπορικές διαπραγματεύσεις, παρόλα αυτά η πρόοδος που σημειώθηκε σ' αυτόν τον τομέα ήταν μικρή και αυτό φάνηκε ιδιαίτερα στην υπουργική συνδιάσκεψη του Σιάτλ όπου οι αναπτυσσόμενες θεώρησαν ότι παραγκωνίζονται σημαντικά από τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες.

Το πολυμερές διεθνές εμπορικό σύστημα έπρεπε, συνεπώς, να δώσει έμφαση στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών και ακριβώς για το λόγο αυτό ο νέος Γύρος των διαπραγματεύσεων της Ντόχα που ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2001 ονομάστηκε αναπτυξιακός. Το ζήτημα βέβαια της φύσης των εμπορικών διαπραγματεύσεων σήμερα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί στις διαπραγματεύσεις αυτές, εκτός των αγροτικών προϊόντων, είχαμε και την ενσωμάτωση μίας σειράς νέων ζητημάτων, όπως η απελευθέρωση του εμπορίου των υπηρεσιών και η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα ζητήματα αυτά είναι τέτοιας ιδιαίτερης σημασίας για τις ανεπτυγμένες χώρες έτσι ώστε αυτές να τα χρησιμοποιούν ως διαπραγματευτικά όπλα απέναντι στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών. Το αποτέλεσμα είναι να μην προβαίνουν σε υποχωρήσεις στο ζήτημα της απελευθέρωσης των αγορών των αγροτικών προϊόντων, εάν οι δεύτερες δεν κάνουν υποχωρήσεις σε αυτά τα ζητήματα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες από την άλλη πλευρά προκειμένου να κάνουν παραχωρήσεις στα νέα ζητήματα, θέτουν ως όρο οι ανεπτυγμένες χώρες να προσφέρουν περισσότερα ανταλλάγματα όσον αφορά τα αγροτικά αγαθά, και κατά αυτό τον τρόπο οι εμπορικές διαπραγματεύσεις καταλήγουν να είναι ένας φαύλος κύκλος αλληλοκατηγοριών για αδιαλλαξία (Bartels, L. and Ortino, F., 2007).

Ακριβώς αυτό συνέβη κατά τη διάρκεια της υπουργικής συνδιάσκεψης στο Κανκούν το 2003, όταν οι ανεπτυγμένες χώρες υιοθέτησαν μια αμετακίνητη θέση και δεν προέβησαν σε υποχωρήσεις για ζητήματα ύψιστου ενδιαφέροντος των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως ήταν το αγροτικό, εάν οι αναπτυσσόμενες δεν δεχτούν να κάνουν υποχωρήσεις στα λεγόμενα ζητήματα της Σιγκαπούρης τα οποία αναφέρονται στη διευκόλυνση του εμπορίου, στις επενδύσεις, στον ανταγωνισμό και στη διαφάνεια στις προμήθειες των δημοσίων έργων. Στο Κανκούν, συνεπώς, οι αναπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν εντελώς διαφορετικούς στόχους και για αυτό το λόγο δεν επήλθε κάποια συμφωνία μεταξύ τους. Τέτοιου είδους διαφωνίες αναμφίβολα θέτουν σε κίνδυνο τα θεμέλια του διεθνούς πολυμερούς εμπορικού συστήματος, αν θεωρηθεί ότι η εναλλακτική λύση, δηλαδή η προσφυγή των κρατών στην υπογραφή διμερών και προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών, όντως υπονομεύει το διεθνές πολυμερές εμπορικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι μεταξύ του Ιανουαρίου και του Αυγούστου 2004, υπογράφηκαν είκοσι μία νέες διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες ενώ άλλες εξήντα βρίσκονταν στο στάδιο της

διαπραγματεύσεως. Βέβαια, υπάρχει και η άλλη άποψη που υποστηρίζει ότι οι διμερείς και οι προτιμησιακές συμφωνίες δεν υπονομεύουν αλλά δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την επέκταση του διεθνούς εμπορίου. Ένα καλό παράδειγμα είναι αυτό της ΕΕ, της NAFTA και της MERCOSUR που ουσιαστικά οδήγησαν σε σημαντική απελευθέρωση του εμπορίου στην Ευρώπη, στη Βόρεια και στη Νότιο Αμερική αντίστοιχα, με την προοπτική εξάπλωσης αυτής στο υπόλοιπο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα μέσω των πολυμερών διαπραγματεύσεων στα πλαίσια του ΠΟΕ. Σε κάθε περίπτωση πάντως κάθε υπουργική συνδιάσκεψη που αποτυγχάνει είναι πάνω από όλα ένα πλήγμα για την αξιοπιστία του ΠΟΕ ως οργανισμού που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου.

Οι διαπραγματεύσεις στο Χονγκ Κονγκ άρχισαν τελικά μέσα σ' ένα κλίμα απαισιοδοξίας ότι και αυτή η διάσκεψη θα είχε την ίδια τύχη με τις δύο προηγούμενες. Για το λόγο αυτό, ήταν ευτυχές το γεγονός ότι τελικά η Υπουργική συνδιάσκεψη του Χονγκ Κονγκ κατέληξε σε μία συμφωνία, έστω ελάχιστου κοινού παρανομαστή, η οποία βέβαια απείχε αρκετά από τις αρχικές προσδοκίες του συνόλου των μελών του ΠΟΕ. Η συμφωνία αυτή προβλέπει μεταξύ άλλων την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων για τα αγροτικά προϊόντα μέχρι το τέλος του 2013, την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων για το βαμβάκι εντός του έτους 2006 καθώς και την ανάληψη υποχρέωσης από τις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες για κατάργηση των φραγμών, δασμολογικών και μη, για το 97% των προϊόντων που προέρχονται από τις πενήντα λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Όσον αφορά στα άλλα ζητήματα, οι Υπουργοί έθεσαν την 30η Απριλίου 2006 ως την ημερομηνία μέχρι την οποία θα πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία.

Υπουργική διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ: περιορισμένες προσδοκίες - μέτρια αποτελέσματα

Ο τρέχων Γύρος των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων βρίσκεται εν εξελίξει από τον Νοέμβριο του 2001 και, δεδομένης της συλλογικής φιλοδοξίας για την ολοκλήρωσή του πριν από το τέλος του 2006, εισήλθε πλέον στην τελική του φάση.

Οι προηγηθείσες φάσεις των διαπραγματεύσεων –από την Ντόχα στο Χονγκ Κονγκ μέσω Κανκούν και Γενεύης– κατέδειξαν ευρείες διαφορές ως προς τις προσδοκίες, τις προσεγγίσεις και τις στρατηγικές των κυριοτέρων συμμετεχόντων και φώτισαν τις δυσχέρειες που εμφιλοχώρησαν κατά την επιδίωξη μίας φιλόδοξης και ισόρροπης έκβασης που να καλύπτει όλους τους υπό διαπραγματέυση τομείς. Ως αποτέλεσμα, η πρόοδος αποδείχθηκε συχνά απατηλή, πολλές ενδιάμεσες χρονικές προθεσμίες χάθηκαν και οι διαπραγματεύσεις δεν προχώρησαν κατά τρόπο που θα ήλπιζε και θα ανέμενε κανείς.

Λόγω της πλήρους αποτυχίας της 5ης υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν τον Σεπτέμβριο του 2003 και του ατελούς χαρακτήρα του πλαισίου που υιοθετήθηκε από το Γενικό Συμβούλιο του ΠΟΕ τον Αύγουστο του 2004, ο πρωταρχικός στόχος της διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ ήταν να παγιώσει το εν λόγω πλαίσιο, να επιτύχει τη δημιουργική φυγή προς τα εμπρός με τον καθορισμό ειδικών διευθετήσεων σε μία σειρά από θεματικές-κλειδιά των διαπραγματεύσεων, όπως η γεωργία, η πρόσβαση στην αγορά μη γεωργικών προϊόντων και οι υπηρεσίες, να συμφωνήσει ένα σημαντικό αναπτυξιακό πακέτο και να ενθαρρύνει την πρόοδο σε άλλα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, εξαιτίας του έμμονου αδιεξόδου στο κρίσιμο ζήτημα της πρόσβασης στην αγορά γεωργικών προϊόντων και του ανεπαρκούς βαθμού ευελιξίας από μέρους των άλλων μειζόνων φορέων, οι φιλοδοξίες αναπόφευκτα περιορίστηκαν και κατέστη σαφές, ακόμα και πριν από την έναρξη της υπουργικής διάσκεψης, ότι μόνο μέτρια αποτελέσματα μπορούσαν να αναμένονται.

Η κοινοβουλευτική παρακολούθηση των εργασιών της διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ, στην οποία συνέπραξε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, διά της αντιπροσωπείας βουλευτών του, βρήκε έκφραση στη συναινετική δήλωση της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005. Παρότι η συμβολή αυτή ήταν αναμφίβολα θετική, η πλαισίωση αυτή εξακολουθεί να υστερεί ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά έναντι ενός πραγματικού φόρουμ, που θα διασφάλιζε τη δημοκρατική λογοδοσία και τη διαφάνεια του ΠΟΕ. Στο έργο της η αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είχε αρωγό την ενημέρωση από μέρους της Επιτροπής, αλλά και της προεδρίας του Ηνωμένου Βασιλείου, ως προς τη διαπραγματευτική στρατηγική της ΕΕ και την εν γένει πορεία των διαπραγματεύσεων πριν και κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ (Bermann, G. A., Mavroidis, P. C., 2007).

Αποτελέσματα της Διάσκεψης κατά θέμα

Η ενότητα αυτή βασίζεται στο κείμενο της υπουργικής δήλωσης, με ειδική αναφορά στις διαπραγματευτικές θέσεις της ΕΕ.

Γεωργία

Το ζήτημα των αγροτικών προϊόντων αναγορεύθηκε από σημαντικό αριθμό αναπτυσσομένων και ανεπτυγμένων χωρών σε κεντρικό θέμα των συνολικών διαπραγματεύσεων, θέτοντας την ΕΕ και τις ΗΠΑ ειδικότερα σε αμυντική θέση. Κατέστη, συνεπώς, αναγκαίος ο απεγκλωβισμός από το εν λόγω θέμα, προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος στις διαπραγματεύσεις σε άλλους τομείς. Η διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ συνέβαλε ουσιωδώς σε ορισμένες πτυχές του συγκεκριμένου φακέλου, όπως αναφέρεται κατωτέρω:

- Επετεύχθη συμφωνία για την οριστική κατάργηση όλων των μορφών εξαγωγικών επιδοτήσεων μέχρι το 2013, ημερομηνία που συμπίπτει με τον χρονικό ορίζοντα της ισχύουσας ΚΓΠ. Πάντως, προκειμένου να διασφαλισθεί παραλληλία μεταξύ των εξαγωγικών επιστροφών και άλλων μορφών εξαγωγικών επιδοτήσεων, όπως οι εξαγωγικές πιστώσεις, οι κρατικές εμπορικές επιχειρήσεις εξαγωγικού εμπορίου και η επισιτιστική βοήθεια, η ως άνω ημερομηνία θα διασφαλισθεί μόνο με την ολοκλήρωση των καταλλήλων πειθαρχιών επ' αυτών των πρακτικών. Άλλα θέματα, όπως οι ουσιώδεις περικοπές επιδοτήσεων που πρέπει να γίνουν πριν από το 2013, παραμένουν προς διευθέτηση.
- Όσον αφορά το ζήτημα της εσωτερικής στήριξης, υπήρξε συμφωνία για τον καθορισμό τριών περιθωρίων περικοπών και για μεγαλύτερες γραμμικές περικοπές στις υψηλότερες ενισχύσεις (υψηλότερα περιθώρια). Έως ένα βαθμό φαίνεται πως υπήρξε σύγκλιση θέσεων για τη μείωση στα τελικά συνολικά όρια της αθροιστικής μέτρησης στήριξης, στη συνολική μείωση των εσωτερικών ενισχύσεων που στρεβλώνουν το εμπόριο και στα όρια των οροφών των επιτρεπομένων ενισχύσεων (de minimis). Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί η συμφωνία για αναθεώρηση των κριτηρίων του Πράσινου Κυτίου.

- Στο δύσκολο ζήτημα της πρόσβασης στην αγορά, δηλαδή στη μείωση των αγροτικών δασμών, δεν υπήρξε ουσιαστική πρόοδος. Μπορεί να συμφωνήθηκε η υιοθέτηση τεσσάρων περιθωρίων για τη διάρθρωση των δασμολογικών περικοπών, μένουν όμως να συμφωνηθούν τα όρια των περιθωρίων αυτών, το ύψος των περικοπών, καθώς και άλλα ζητήματα, όπως η επιλογή και η ειδική μεταχείριση των ευαίσθητων προϊόντων, η λειτουργία του μηχανισμού ειδικής διασφάλισης, κ.λπ.
- Αναφορά έγινε στη συνέχιση των εργασιών σχετικά με τους γεωγραφικούς δείκτες (καθίδρυση ενός μητρώου οίνων και οινοπνευματωδών και επέκταση της προστασίας των γεωγραφικών δεικτών σε άλλα προϊόντα), χωρίς, ωστόσο, να σημειωθεί πρόοδος επί αυτού του θέματος που έχει καίρια σημασία για την ΕΕ.
- Στο ειδικό θέμα του βάμβακος συμφωνήθηκε η κατάργηση από τις ανεπτυγμένες χώρες των εξαγωγικών επιδοτήσεων εντός του 2006 και ότι οι εν λόγω χώρες θα επιτρέψουν πρόσβαση ελεύθερη δασμών και ποσοτικών περιορισμών για τις εξαγωγές βάμβακος από τις Λιγότερο Ανπτυγμένες Χώρες (LAX) από την έναρξη της περιόδου εφαρμογής. Ωστόσο, δεν σημειώθηκε πρόοδος επί του σημαντικού ζητήματος της εσωτερικής στήριξης.

Πρόσβαση στην αγορά μη γεωργικών προϊόντων (NAMA)

Η περιορισμένη πρόοδος στις αγροτικές διαπραγματεύσεις υποβοήθησε, μέχρι ενός βαθμού, ώστε να ικανοποιηθεί το αίτημα της ΕΕ και άλλων ανεπτυγμένων χωρών για την αποδοχή της προοδευτικής μείωσης των δασμών, οδηγώντας στην υιοθέτηση του ελβετικού τύπου (Swiss Formula) για την εξάλειψη ή μείωση των δασμών. Επίσης, συμφωνήθηκε η ειδική μεταχείριση των αναπτυσσομένων χωρών, περιλαμβανομένης της ασύμμετρης εφαρμογής της αμοιβαιότητας στις δασμολογικές μειώσεις.

Ενώ η αποδοχή της ελβετικής φόρμουλας συνιστά μία ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη, δύσκολες αποφάσεις οφείλουν να ληφθούν έως την 30ή Απριλίου 2006 σχετικά με το εύρος των δασμολογικών περικοπών (μέσω της αποδοχής συντελεστών) και την καθίδρυση βασικών ισοτιμιών για την έναρξη τέτοιων περικοπών. Η δήλωση επίσης

ενθαρρύνει τα μέλη να καταθέσουν προτάσεις με στόχο την αντιμετώπιση του θέματος των μη δασμολογικών εμποδίων.

Υπηρεσίες

Στο τομέα των υπηρεσιών υπήρξε απλώς αναφορά στην πρόοδο από την εγκαθίδρυση της GATS μέχρι τη συμφωνία του Αυγούστου 2004, καθώς και μια δήλωση των χωρών μελών για την εντατικοποίηση των σχετικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του παραρτήματος Γ, της υπουργικής δήλωσης του Χονγκ Κονγκ. Κατ' ουσίαν, η εν λόγω διάσκεψη δεν προώθησε την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών, γεγονός που σημαίνει ότι κατά το επόμενο διάστημα θα πρέπει να υπάρξει θεαματική πρόοδος, τόσο σε πολυμερές όσο και σε διμερές επίπεδο, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του Γύρου της Ντόχα. Για την ΕΕ η επίτευξη προόδου στον τομέα αυτόν είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας της και για την απασχόληση.

Εμπόριο και Ανάπτυξη

Όσον αφορά την ενίσχυση των αναπτυσσομένων χωρών και για την ομαλότερη ενσωμάτωσή τους στη διεθνή οικονομία ελήφθησαν ορισμένες σημαντικές αποφάσεις, όπως:

- Η κατάργηση, έως το 2008 ή όχι πέραν της έναρξης της περιόδου εφαρμογής, των δασμολογικών και ποσοτικών περιορισμών για τις εξαγωγές από τις ΛΑΧ. Ωστόσο, η παραχώρηση αυτή θα γίνει μόνον από ανεπτυγμένες χώρες και από αναπτυσσόμενες χώρες «που δηλώνουν ότι βρίσκονται σε θέση να το πράξουν», επιτρεπομένης της διατήρησης περιορισμών μέχρι 3% των δασμολογικών κλάσεων. Η υπουργική δήλωση αναφέρεται επίσης σε μέτρα διευκόλυνσης των συναλλαγών, απλοποίησης των κανόνων καταγωγής, αύξησης της τεχνικής βοήθειας, ενθάρρυνσης της καθίδρυσης θεσμών, κ.λπ.
- Ενεργότερη εμπλοκή του ΠΟΕ στην προσπάθεια διεθνών οργανισμών και μεμονωμένων χωρών για την εφαρμογή της πολιτικής «Βοήθεια για το

Εμπόριο», ώστε οι ΛΑΧ να ενισχύσουν την παραγωγική και εξαγωγική δυναμικότητά τους και την αναγκαία εμπορική υποδομή τους.

- Επανεξέταση και περαιτέρω ενίσχυση της στρατηγικής του ΠΟΕ για την παροχή τεχνικής βοήθειας και σχεδίων κατάρτισης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Λοιπά Θέματα

Σε όλα τα λοιπά θέματα (π.χ. κανόνες του ΠΟΕ, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (TRIPS), περιβάλλον, διευκόλυνση εμπορίου, εφαρμογή υφιστάμενων συμφωνιών, μικρές οικονομίες, εμπόριο και μεταφορά τεχνολογίας, ηλεκτρονικό εμπόριο, συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, κ.λπ.) η διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ δεν προσέθεσε ουσιαστικά τίποτα καινούργιο, αλλά απλώς περιορίστηκε στην επαναβεβαίωση του κεκτημένου και σε έκκληση προς τα συμμετέχοντα μέλη για συνέχιση και επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων.

Συνολική αποτίμηση

Η συνολική θεώρηση του αποτελέσματος της διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ κρίνεται, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών, ως θετική, αν και τα πραγματικά αποτελέσματα ήταν μέτρια, δεδομένης της απουσίας δημιουργικής φυγής προς τα εμπρός επί σημαντικών τομέων διαπραγμάτευσης. Συμφωνήθηκε ένα πακέτο αναπτυξιακών μέτρων και, πολύ περισσότερο, τα μέλη επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την επιτυχή ολοκλήρωση του Γύρου μέχρι το τέλος του 2006, θέτοντας μια σειρά καταληκτικών χρονοδιαγραμμάτων για την επίτευξη του εν λόγω στόχου.

Η ΕΕ συνέβαλε εκ νέου σημαντικά στο θετικό αυτό αποτέλεσμα, αποδεχόμενη μια υπό όρους δέσμευση να τεθεί το 2013 ως καταληκτική ημερομηνία για την εξάλειψη των εξαγωγικών επιδοτήσεων. Εντούτοις, δεν είναι σαφή τα οφέλη που αποκτήθηκαν εις αντάλλαγμα αυτής της παραχώρησης, είτε σε άλλα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων για τη γεωργία είτε σε άλλους βασικούς τομείς.

Οι μεγάλες προηγμένες αναπτυσσόμενες χώρες συνεχίζουν να απορρίπτουν την κοινοτική πρόταση για την πρόσβαση στην αγορά γεωργικών προϊόντων, παρά τις σημαντικές θυσίες που συνεπάγεται η πρόταση αυτή για τις αγροτικές μας κοινότητες, και αρνούνται έως σήμερα να προβούν σε ουσιαστικές υποχωρήσεις σε σχέση με τη NAMA και τις υπηρεσίες. Η στάση αυτή είναι ακόμα πιο ανησυχητική, εάν αναλογιστούμε ότι πρόκειται για εκείνες ακριβώς τις χώρες που διατηρούν τα υψηλότερα επίπεδα προστασίας και κρατούν το κλειδί της ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών μέσω της προώθησης των εμπορικών συναλλαγών Νότου-Νότου.

Η ανάπτυξη, παρότι πρέπει και θα συνεχίσει να ευρίσκεται στο επίκεντρο αυτών των διαπραγματεύσεων, δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη μονομερή προώθηση των συμφερόντων των μεγάλων εξαγωγέων γεωργικών προϊόντων, όπως δεν πρέπει να επιτραπεί και η χρήση της ως προκαλύμματος του προστατευτισμού.

Η ΕΕ έχει αναλάβει, κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων των διαπραγματεύσεων, ηγετικό ρόλο για τη θέσπιση μέτρων υπέρ των πιο φτωχών μελών, όπως τα μέτρα για την πρόσβαση στα φάρμακα, την ελεύθερη δασμών και ποσοτικών περιορισμών πρόσβαση στις αγορές για τις ΛΑΧ και το βαμβάκι. Παρότι και άλλα μέλη ανέλαβαν δεσμεύσεις επί των ζητημάτων αυτών πριν ή κατά τη διάρκεια της υπουργικής διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ, οι δεσμεύσεις τους δεν είναι τόσο ευρείες (πρόσβαση ελεύθερη δασμών και ποσοτικών περιορισμών, βαμβάκι) ούτε βρίσκονται στο ίδιο προχωρημένο επίπεδο εφαρμογής (πρόσβαση στα φάρμακα) όπως οι δεσμεύσεις της ΕΕ.

Εξάλλου, η ΕΕ, μαζί με άλλες ανεπτυγμένες χώρες μέλη του ΠΟΕ, προωθεί την ιδέα της «δωρεάν συμμετοχής» για τα πιο φτωχά κράτη μέλη, τα οποία, χάρη σε αυτές τις πρωτοβουλίες, μπορούν να αντλήσουν πολλά οφέλη, ακόμα και με τη μορφή ενίσχυσης της βοήθειας για το εμπόριο, έναντι ελάχιστων υποχρεώσεων από μέρους τους.

Περαιτέρω μονομερείς παραχωρήσεις από την ΕΕ στο στάδιο αυτό όσον αφορά τη γεωργία θα έθεταν σαφώς σε κίνδυνο την εφαρμογή της αναθεωρημένης μας ΚΓΠ και θα βοηθούσαν ελάχιστα ή και καθόλου τις χώρες εκείνες για τις οποίες έχει σχεδιαστεί το αναπτυξιακό πρόγραμμα.

Έχει έρθει, λοιπόν, η ώρα να αρχίσουν να στρέφουν οι διαπραγματευτές την προσοχή τους σε άλλους σημαντικούς τομείς των διαπραγματεύσεων, όπως η NAMA, οι υπηρεσίες, αλλά και η διευκόλυνση του εμπορίου και οι κανόνες, με στόχο τον καθορισμό κανόνων και πειθαρχιών που θα αποφέρουν πραγματικά αποτελέσματα στο διεθνές εμπόριο.

Η στροφή αυτή θα ήταν επωφελής για την ΕΕ, η συμμετοχή της οποίας στον Γύρο της Ντόχα πρέπει να συνεχίσει να συμβαδίζει με τους στόχους της ενίσχυσης της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας που ορίζει η στρατηγική της Λισαβόνας. Θα ήταν επίσης επωφελής για τις πολλές αναπτυσσόμενες χώρες που απολαύουν πραγματικών ή δυνητικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών και για τις οποίες ένας Γύρος αφιερωμένος αποκλειστικά στη γεωργία θα σήμαινε πολλές χαμένες ευκαιρίες.

Μετά το Χονγκ Κονγκ τι;

Η διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ έδειξε ότι ο δρόμος για την επιτυχημένη ολοκλήρωση του τρέχοντος Γύρου παραμένει ανοικτός. Ωστόσο, ο δρόμος αυτός είναι δύσβατος και μπορεί σύντομα να οδηγήσει σε αδιέξοδο.

Παρότι η πολιτική βούληση φαίνεται πως υπάρχει, οι θέσεις των μελών διαφέρουν ακόμα σημαντικά και η μέχρι στιγμής σχεδόν αποκλειστική επικέντρωση των διαπραγματεύσεων στη γεωργία δεν έχει επιτρέψει την αντιστάθμιση μεταξύ των τομέων, διαδικασία εξαιρετικά σημαντική σε αυτό το προχωρημένο στάδιο.

Εάν οι πολύ στενές προθεσμίες που τέθηκαν στο Χονγκ Κονγκ μπορούν να τηρηθούν θα φανεί στο μέλλον.

Καθώς τα μέλη του ΠΟΕ εισέρχονται στις τελευταίες και πιο δύσκολες φάσεις των διαπραγματεύσεων, θα ήταν ίσως χρήσιμο να επανατοποθετηθεί η συνολική διαδικασία σε ένα γενικότερο πλαίσιο.

Όλες οι πλευρές πρέπει να κατανοήσουν ότι δεν υπάρχει βιώσιμη λύση εναλλακτική του πολυμερούς εμπορικού συστήματος για τη διασφάλιση της οικονομικής ολοκλήρωσης και της ανάπτυξης, της αποτελεσματικής διαχείρισης της αυξανόμενης οικονομικής αλληλεξάρτησης και της ειρηνικής και δίκαιης διευθέτησης των

διαφορών. Η επιτυχής ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα θα ενισχύσει και θα διευρύνει το διεθνές εμπόριο και την ανάπτυξη, καθιστώντας το διεθνές εμπορικό σύστημα πιο δίκαιο και πιο αποτελεσματικό προς όφελος όλων των μελών. Επιπλέον, θα λειτουργήσει ως φραγμός στην επέκταση του προστατευτισμού. Παρομοίως, σε μια εποχή όπου η ζήτηση για διεθνείς θεσμούς και για διαχείριση του παγκόσμιου πολιτικού γίνεσθαι υπερβαίνει την προσφορά, η επιτυχία του Γύρου της Ντόχα θα μπορούσε να προσφέρει σημαντική ώθηση στη διεθνή συνεργασία και ολοκλήρωση εν γένει.

Παρότι έως ένα βαθμό είναι δυνατό εντός του ΠΟΕ να λαμβάνονται υπόψη ζητήματα σχετικά με την ανάπτυξη των φτωχών χωρών του Νότου, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευθύνη, πρέπει να τονιστεί ότι ο ΠΟΕ δεν είναι οργανισμός που ασχολείται αμιγώς με την ανάπτυξη, πόσω μάλλον με το περιβάλλον ή την κοινωνική πολιτική. Στην πραγματικότητα είναι ένας εξειδικευμένος οργανισμός με συγκεκριμένο πεδίο αρμοδιοτήτων που αφορά το διεθνές εμπόριο. Η υπερφόρτωση του προγράμματός του με ζητήματα που υπερβαίνουν τα όρια των εμπορικών θεμάτων και η υπερβολική έμφαση που δόθηκε σε αυτά στη δήλωση της Ντόχα κατέστησαν τις διαπραγματεύσεις ακόμα δυσκολότερες. Οι δυσκολίες αυτές επιδεινώνονται από την έλλειψη δημοκρατίας στις σχέσεις του ΠΟΕ με την κοινωνία των πολιτών και τις ανεπαρκείς προσπάθειες επικοινωνίας και πληροφόρησης.

Επιπλέον, η έως σήμερα πορεία των διαπραγματεύσεων, δεδομένης της ολοένα και πιο ετερογενούς σύνθεσης του ΠΟΕ, έχει δείξει ότι βρίσκουν αντίσταση οιοσδήποτε κινήσεις να ρυθμιστούν τομείς των εσωτερικών οικονομικών πολιτικών των μελών που σχετίζονται με το εμπόριο, γεγονός που οδηγεί τις διαπραγματεύσεις σε τέλμα και προκαλεί διαρκή προβλήματα επικοινωνίας.

Κατά τις διαπραγματεύσεις πριν και κατά τη διάρκεια της διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ, η ΕΕ συνέχισε να προωθεί ένα συνολικό όραμα του Γύρου της Ντόχα, επιδιώκοντας ταυτοχρόνως περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών και ενίσχυση των πολυμερών εμπορικών κανόνων και πειθαρχιών, ενθαρρύνοντας και στηρίζοντας παράλληλα τις αναπτυξιακές προσπάθειες των φτωχότερων χωρών του κόσμου. Χάρη στις ακούραστες προσπάθειες της ομάδας των ικανότατων διαπραγματευτών της Επιτροπής, την ενότητα των κρατών μελών και τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η ΕΕ μπόρεσε να υποβάλει σημαντικές, αξιόπιστες και εποικοδομητικές προτάσεις για όλα τα θέματα που καλύφθηκαν από

τις διαπραγματεύσεις του Χονγκ Κονγκ. Η ΕΕ θα συνεχίσει βεβαίως τις προσπάθειές της κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών και θα έπρεπε να συμμετάσχει ακόμα πιο ενεργά στις προσπάθειες διασφάλισης της επιτυχούς ολοκλήρωσης του Γύρου.

Η διαπραγματευτική στάση της ΕΕ έχει ως εφιαλτήριο, συγχρόνως όμως και ως αντικειμενικό πλαίσιο αναφοράς, το ρυθμιστικό κεκτημένο της εσωτερικής της αγοράς. Η συγγνωστή προβολή του ευρωπαϊκού προτύπου διακυβέρνησης – βασισμένου στα χαρακτηριστικά της κανονιστικής δύναμης– στη μεγακλίμακα της παγκόσμιας εμπορικής διακυβέρνησης προσκρούει στη μειωμένη ρυθμιστική ένταση και δεσμευτική πληρότητα του συστήματος του ΠΟΕ. Όσο περισσότερο σταθερό και πλήρες θα καθίσταται το ρυθμιστικό σύστημα του ΠΟΕ, τόσο περισσότερο θα επιτυγχάνεται παγκόσμια σύγκλιση και τόσο περισσότερο θα συναντάται το ευρωπαϊκό πρότυπο εξωτερικής δράσης με το πολυμερές εμπορικό σύστημα.

6.4 Γενεύη (2006)

Ο αρμόδιος για το εμπόριο Επίτροπος είχε επανειλημμένα δηλώσει ότι υπάρχει ένα παράθυρο ευκαιρίας για το ξεκλείδωμα της αναπτυξιακής ατζέντας της Ντόχα (DDA). Η προϋπόθεση είναι ότι τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) που είναι σε θέση να το πράξουν θα έπρεπε να προχωρήσουν σε σημαντικές προσφορές σε όλα τα τμήματα των διαπραγματεύσεων.

Συγκεκριμένα, είχε αναφέρει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) θα πρέπει να προσφέρουν ουσιαστική και πραγματική μείωση στις γεωργικές ενισχύσεις που στρεβλώνουν το εμπόριο. Οι ΗΠΑ θα πρέπει επίσης να επιβάλουν τάξη στα πλέον στρεβλωτικά προγράμματα ενίσχυσης μεμονωμένων αγροκτημάτων. Συγχρόνως, οι προηγμένες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Βραζιλία, η Ινδία, η Κίνα ή η Χιλή, θα πρέπει να προσφέρουν περικοπές στους δασμούς που εφαρμόζουν για βιομηχανικά προϊόντα.

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να συνεισφέρει. Η ΕΕ είναι διατεθειμένη να διευρύνει περαιτέρω τη σημερινή γεωργική προσφορά της εντός των ορίων της μεταρρύθμισης του 2003 της κοινής γεωργικής πολιτικής, εάν οι βασικοί εταίροι φέρουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων κάτι που πράγματι αξίζει και βρίσκεται στην κατεύθυνση αυτών που προαναφέρθηκαν.

Η Επιτροπή εργάστηκε σκληρά για να πείσει τους εταίρους διαπραγματευτές της να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την επίτευξη συμφωνίας όσον αφορά τους κύριους τρόπους εφαρμογής της DDA έως το καλοκαίρι του 2006.

Η Επιτροπή είχε ενημερωθεί για την ιδέα που εισηγήθηκε ο Πρόεδρος Λούλα για τη σύγκληση συνεδρίασης αρχηγών κρατών σχετικά με την DDA. Ήταν μια ενδιαφέρουσα ιδέα, η οποία άξιζε σοβαρής μελέτης. Ωστόσο, σε αυτό το στάδιο, το ενδιαφέρον θα έπρεπε να παραμείνει επικεντρωμένο στις τακτικές εργασίες του ΠΟΕ. Τον Απρίλιο του 2006 συμφωνήθηκε από όλα τα μέρη να πραγματοποιήσουν εντατικές διαπραγματεύσεις στη Γενεύη με απώτερο στόχο την επίτευξη συμφωνίας εκ μέρους των υπουργών έως το καλοκαίρι του 2006 σχετικά με τους τρόπους εφαρμογής της DDA.

7. Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ (ΠΡΟΟΔΟΙ-ΑΔΙΕΞΟΔΑ)

Ο βασικός στόχος του γύρου της Doha, που ξεκίνησε το 2001, ήταν η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων το 2005. Πρόσφατα ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΕ Pascal Lamy, σε έκθεσή του προς το Συμβούλιο του ΠΟΕ δήλωσε: « *While our major focus must remain on substance, we will also have to keep an eye on the clock. As we all know, time and tide wait for no man. If we agree on modalities early next year, I believe that we should be able to conclude the Round before the end of 2008*» (http://www.wto.org/english/news_e/news07_e/tnc_chair_report_dec07_e.htm). Εύκολα δύναται να συναχθεί, πως ο γύρος της Doha δεν πέτυχε τους τεθέντες στόχους, ενώ είναι αμφίβολο εάν οι διαπραγματεύσεις θα περατωθούν μέχρι τέλος του έτους.

Ποια είναι όμως τα βαθύτερα αίτια της αποτυχίας των μέχρι τώρα διαπραγματεύσεων του γύρου της Ντόχα; Ως τέτοια αίτια δύνανται να αναφερθούν (βλ. Hafeker and Koopmann 2003, Trabold 2003, Langhammer 2004, Κότιος 2004):

- Οι πολύ μεγάλες προσδοκίες που προκάλεσαν στις αναπτυσσόμενες χώρες οι βαρύγδουπες δηλώσεις περί «γύρου της χιλιετίας» ή «γύρου της ανάπτυξης», σε αντίθεση με την αμυντική στάση των βιομηχανικών χωρών στις

διαπραγματεύσεις για αύξηση των εξαγωγών του Νότου και για συνεργασία στα άλλα ζητήματα της ανάπτυξης.

- Η απογοήτευση από το αποτέλεσμα του γύρου της Ουρουγουάης και η εντύπωση των αναπτυσσόμενων χωρών ότι το αποτέλεσμα ήταν άνισο γι' αυτές. Φόβοι για άνισα αποτελέσματα και στο νέο γύρο προκάλεσαν τη συσπείρωση των χωρών του Νότου γύρω από την Ομάδα 21 και την άρνηση να διαπραγματευτούν πριν λάβουν συγκεκριμένες παραχωρήσεις σύμφωνα με το σύνθημα «without concession no reciprocity» (Langhammer 2004). Σημαντικό ρόλο έπαιξε και το γεγονός ότι οι νέες διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν πριν ολοκληρωθούν οι αποφάσεις της προηγούμενης.
- Η περαιτέρω αύξηση του αριθμού και της ετερογένειας των κρατών μελών του ΠΟΕ που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις. Οι βιομηχανικές χώρες επιδιώκουν την περαιτέρω απελευθέρωση του μη αγροτικού εμπορίου και του εμπορίου των υπηρεσιών ολοένα και περισσότερο στη βάση της αρχής της αμοιβαιότητας. Αντιθέτως, οι αναπτυσσόμενες χώρες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε εκείνα τα θέματα που συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους. Υπό τις επικρατούσες συνθήκες φαίνεται πως η λήψη συναινετικών αποφάσεων είναι σχεδόν αδύνατη.
- Η απουσία ηγεσίας στις διαπραγματεύσεις. Μέχρι και το γύρο της Ουρουγουάης οι ΗΠΑ και η ΕΕ είχαν ηγετικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις. Αυτό δεν σήμαινε μόνο την πρωτοβουλία στην κατάθεση προτάσεων, ιδεών και συμβιβασμών, αλλά και τη διάθεση κινήτρων, πρωτίστως θετικών και δευτερευόντως αρνητικών. Κατά τις διαπραγματεύσεις του νέου γύρου οι δύο μεγάλες εμπορικές δυνάμεις δεν έδειξαν τη διάθεση ανάληψης ηγετικού ρόλου.

Επιπροσθέτως, στην αποτυχία των διαπραγματεύσεων και στο αδιέξοδο που επικρατεί συνέβαλαν όλες οι εγγενείς αδυναμίες και τα προβλήματα του συστήματος, όπως είναι ο μεγάλος αριθμός των εξαιρέσεων από τις βασικές αρχές και κανόνες του, η παγιωμένη μερκαντιλιστική αντίληψη των κρατών μελών του που θεωρεί τις εξαγωγές καλές και τις εισαγωγές βλαβερές, η σύγκρουση μεταξύ των διεθνών δεσμεύσεων και της επιδίωξης εσωτερικής οικονομικοπολιτικής αυτοδυναμίας, η «διπλή ηθική» των χωρών του Βορρά που από τη μια θεωρεί θετική την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου εκεί που είναι ανταγωνιστικός (π.χ. βιομηχανία και υπηρεσίες) και αρνητική εκεί που δεν είναι (π.χ. γεωργία), η αμφιλεγόμενη στάση

των αναπτυσσομένων χωρών που αρνούνται να αποδεχθούν πλήρως τους κανόνες του ΠΟΕ, κ.α. (Molsberger and Kotios 1990, Senti 2000, Hefeker and Koopman 2003).

8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΠΙΤΥΧΗ ΠΕΡΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ

Παρά τα όποια συστημικά ελλείμματα, τις εγγενείς αδυναμίες και τα επί μέρους προβλήματα, το σύστημα της πολυμερούς συνεργασίας, όπως αυτό εκφράζεται από τον ΠΟΕ, δεν έχει βιώσιμη εναλλακτική. Οι βέβαιες συνέπειες μιας ενδεχόμενης κατάρρευσης του συστήματος της πολυμερούς εμπορικής συνεργασίας θα ήταν η διάσπαση της παγκόσμιας οικονομίας πολύ πιθανόν σε ανταγωνιστικά μπλοκ, η διάδοση του διμερισμού σε βάρος των μικρών οικονομιών, η αύξηση συνολικά του προστατευτισμού, η επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης λόγω της σμίκρυνσης των αγορών, της μείωσης του ανταγωνισμού, της αστάθειας και των αβεβαιοτήτων στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Η διαφύλαξη του κεκτημένου και αναζωογόνηση του ΠΟΕ απαιτεί μεταξύ άλλων τα εξής (βλ. Hefeker 2003, Lal 2003):

- Αμοιβαίες υποχωρήσεις τόσο από την πλευρά των βιομηχανικών όσο και από την πλευρά των ισχυρότερων από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Όπως σημειώνεται παραπάνω και οι δύο πλευρές θα πρέπει να εφαρμόσουν με μεγαλύτερη συνέπεια όχι τόσο το γράμμα όσο το πνεύμα του συστήματος.
- Η ανάληψη πραγματικής ηγεσίας από τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Η μέχρι τώρα πορεία των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ντόχα, όπως εξάλλου και οι προηγούμενοι, έδειξε ότι χωρίς την ύπαρξη αυτής της ηγεσίας δεν μπορούν να υπάρξουν ασφαλή αποτελέσματα.
- Ο ΠΟΕ παρά την ελκυστικότητά του δεν είναι σε θέση και δεν πρέπει να επιβαρυνθεί με νέα θέματα τα οποία βρίσκονται μακριά από την εμπορική πολιτική. Ο ΠΟΕ δεν είναι και δεν μπορεί να γίνει, χωρίς να καταρρεύσει, και διεθνής περιβαλλοντικός οργανισμός, και διεθνής αναπτυξιακός ή κοινωνικός οργανισμός, και διεθνής επιτροπή ανταγωνισμού, και επενδυτικός οργανισμός κ.λπ. Ασφαλώς και υπάρχει ένα τεράστιο έλλειμμα στη ρύθμιση της παγκοσμιοποίησης σε μια σειρά από πεδία. Αυτό όμως δεν

σημαίνει ότι όλα αυτά θα πρέπει να τα αναλάβει ο ΠΟΕ, ο πιο πετυχημένος από όλους τους άλλους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς.

- Ο ΠΟΕ ως οργανισμός αλλά και τα κράτη μέλη του θα πρέπει να το εξηγήσουν αυτό στην κοινή γνώμη. Επίσης, θα πρέπει στο πλαίσιο μιας προσπάθειας να βελτιωθούν οι σχέσεις του ΠΟΕ με τις εξειδικευμένες στα ζητήματα του διεθνούς εμπορίου ΜΚΟ. Οι περισσότεροι που ασκούν κριτική στον ΠΟΕ γνωρίζουν λίγα για τη πραγματική αποστολή και τη λειτουργία του. Συνεπώς, υπάρχει ένα τεράστιο έλλειμμα ενημέρωσης στη διεθνή κοινή γνώμη τόσο για τον ΠΟΕ ως θεσμό, όσο και για τα πλεονεκτήματα του διεθνούς εμπορίου με αποτέλεσμα να κερδίζει έδαφος ο οικονομικός εθνικισμός και να επωφελούνται οργανωμένα συμφέροντα. Προς μείωση της παρατηρούμενης πολιτικοποίησης θα συνέβαλε και η αποφυγή βαρύγδουπων διακηρύξεων, οι οποίες προκαλούν ανεκπλήρωτες ελπίδες, καθώς και η μείωση του προκλητικού «συνεδριακού τουρισμού».
- Για τη βελτίωση του μηχανισμού λήψης αποφάσεων προτείνεται, πέραν των παραπάνω, η μείωση του αριθμού των χωρών που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις μέσω του ορισμού εκπροσώπου, δεδομένου ότι όλες σχεδόν οι χώρες του κόσμου συμμετέχουν σε κάποιο σχήμα περιφερειακής εμπορικής συνεργασίας.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bartels, L. and Ortino, F., (2007) **Regional Trade Agreements and the WTO Legal System (International Economic Law Series)**, Oxford University Press, USA
- Barton, J. H., Goldstein, J. L., Josling T. E., and Steinberg R.H., (2006) **The Evolution of the Trade Regime: Politics, Law, and Economics of the GATT and the WTO**, Princeton University Press
- Bermann, G. A., Mavroidis, P. C., (2007) **WTO Law and Developing Countries**, Cambridge University Press
- Blackhurst R., (1997) "The WTO and the Global Economy", **The World Economy, Vol 20**, Blackwell Publishing, pp. 527-544.
- Butault, J-P. / Jean-Christophe Bureau, '**WTO Constraints and the CAP: Domestic Support in EU 25 Agriculture**', *Institute of for International Integration Studies*, Discussion Paper No. 171/ July 2006.
- Gallagher, P., (2006) **The First Ten Years of the WTO: 1995-2005**, Cambridge University Press
- Hefeker C., (2003) "Handels- und Finanz- Architektur in Umbruch: Globale Integration und die institutionelle Arbeitsteilung von IMF, Weltbank und WTO", **HWWA Discussion Paper No 225**, Hamburg Institute of International Economics.
- Hefeker C., and Koopmann G., (2003) "WTO und Internationale Handelsarchitektur", **Wirtschaftsdienst 2003 Vol 6**, HWWA Forum, Hamburg Institute of International Economics, pp. 402-406.
- Hertel, T.W. and Winters, L.A., (2005) **Poverty And the WTO: Impacts of the Doha Development Agenda (World Bank Trade and Development Series) (World Bank Trade and Development Series)**, World Bank Publications
- Hoekman, B.M. and Kostecki, M.M., (2001) **The Political Economy of the World Trading System: The WTO and Beyond**, Oxford University Press, USA; 2 edition
- Hudec, R. E. (1987), "**Participation of Developing Countries in the GATT Legal System**", Trade Policy Research Center, London.
- Hoekman and M. Kostecki (1995), "**The Political Economy of the World Trading System: From GATT to WTO**", Oxford.

Jackson, J.H. (1998), **“The World Trade Organization: Constitution and Jurisprudene”**, London.

Jackson, J.H., (2006) **Sovereignty, the WTO and Changing Fundamentals of International Law (Hersch Lauterpacht Memorial Lectures)**, Cambridge University Press

Jones, K., (2003) **Who's Afraid of the WTO?**, Oxford University Press, USA

Kelly T., (2003) “The WTO, the Environment and Health and Safety Standards”, **The World Economy, Vol 26**, Blackwell Publishing, pp. 131-151.

Κότιος, Α. (2004) **Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και Διεθνής Εμπορική Πολιτική στον 21ο Αιώνα**, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Laird S., (2001) “Dolphins, Turtles, Mad Cows and Butterflies – A Look at the Multilateral Trading System in the 21st Century”, **The World Economy, Vol 24**, Blackwell Publishing, pp. 453-481.

Lal D., (2003) “Free Trade and Laissez Faire: Has the Wheel Come Full Circle?”, **The World Economy, Vol 26**, Blackwell Publishing, pp. 471-482.

Langhammer J. R., (2004) “China and the G-21: A New North-South Divide in the WTO After Cancún?”, **Kiel Working Paper No 1194**, Kiel Institute for World Economics.

Mavroidis, P.C., (2005) **The General Agreement on Tariffs and Trade: A Commentary (Oxford Commentaries on International Law/Oxford Commentaries on the Gatt/Wto Agreements)**, Oxford University Press, USA

Matsushita, M., Schoenbaum, T., Mavroidis, P., (2006) **THE WORLD TRADE ORGANISATION, Law, Practice, and Policy**, Second Edition, New York: Oxford University Press.

McMahon, J. (2006) **The WTO Agreement on Agriculture: a commentary**, New York: Oxford University Press.

Molsberger, J. (2001), “Welthandelsordnung, Globalisierung und wirtschaftspolitische Autonomie, in C. D. Classen (ed.): *In einem vereinten Europa dem Frieden der Welt zu dienen...*”, Berlin, pp. 533-550

Molsberger, J. und A. Kotios (1990), “Ordnungspolitische Defizite des GATT”, **ORDO, Vol. 41**, pp. 93-115.

Oesch, M., (2004) **Standards of Review in WTO Dispute Resolution (International Economic Law Series)**, Oxford University Press, USA

Panagariya A., (2002) “Developing Countries at Doha: A Political Economy Analysis”, **The World Economy, Vol 25**, Blackwell Publishing, pp. 1205-1233.

Panagariya, A. (2005) ‘**Liberalising Agriculture**’, *Foreign Affairs, WTO- Special Edition*, Vol.84, No 7.

Παπαστάμκος, Γ. (2000) *Ευρωπαϊκές εξωτερικές σχέσεις*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Παπαστάμκος, Γ. (2000) *Κοινοτικός Οικονομικός Χώρος*, 2η αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Sampson P. G., (2000) “The World Trade Organization After Seattle”, **The World Economy, Vol 23**, Blackwell Publishing, pp. 1097-1117.

Sampson, P. G., (2005) **The WTO and Sustainable Development**, United Nations University Press

Schott J. J., and Watal J., (2000) “Decision Making in the WTO”, **International Economics Policy Briefs, No 00-2**, Institute for International Economics.

Senti R., (1994) *GATT-WTO: Die neue Welthandelsordnung nach der Uruguay-Runde*, Institut für Wirtschaftsforschung der ETH Zürich.

Senti, R. (2000), “WTO. System und Funktionsweise der Welthandelsordnung”, Zürich.

Senti R., (2001) “Die WTO auf dem Weg nach Katar: Anstehende Probleme – neue Herausforderungen”, **HWWA Discussion Paper No 135**, Hamburg Institute of International Economics.

Siebert H., (1998) “What does Globalization mean for the World Trading System”, **Kiel Working Paper No 856**, Kiel Institute for World Economics.

Srinivasan T.N., (1999) “Developing Countries in the World Trading System: From GATT, 1947, to the Third Ministerial Meeting of WTO, 1999”, **The World Economy, Vol 22**, Blackwell Publishing, pp. 1047-1064.

Στάγκος, Π. Ν. (1991) “*Ta panel της G.A.T.T.*”, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη.

Tharakan P.K.M., (1999) “Towards the Millennium Round”, **The World Economy**, Vol 22, Blackwell Publishing, pp. 1145-1153.

Tumlir, J., (1983) “International Economic Order and Democratic Constitutionalism”, **ORDO**, Vol. 34, pp. 29-41

Tumlir, J. (1985a), “Who Benefits from Discrimination?”, **Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Politik**, Vol. 21, pp. 249-258

Tumlir, J. (1985b), “Protectionism: Trade Policy in Democratic Societies, AEI for Public Policy Research, Washington, D.C.

Winham R. G. (1986) “International Trade and the Tokyo Round Negotiations, Princeton, N.J.

Winham R. G., (1998) “The World Trade Organization: Institution-Building in the Multilateral Trade System”, **The World Economy**, Vol 21, Blackwell Publishing, pp. 349-368.

Δικτυακοί τόποι

- Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου: <http://www.wto.org>
- Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών
<http://www.fao.org/>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης:
<http://ec.europa.eu/agriculture>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Εξωτερικού Εμπορίου:
<http://ec.europa.eu/trade>
- Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat):
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Ελλάς):
<http://www.minagric.gr/>
- Υπουργείο Γεωργίας (ΗΠΑ):
<http://www.usda.gov>
- Υπουργείο Εμπορίου (ΗΠΑ):
<http://www.ustr.gov>